

ΤΟΜΟΣ Β'. ΟΞΦΟΡΔΗ
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΓΑΠΗ
ΑΝΕΥ ΑΦΟΧΙΩΣΕΩΣ.
Η ΑΦΟΧΙΩΣΙΣ ΕΙΝΕ ΤΟ
ΟΞΥΓΟΝΟΝ ΤΗΣ ΑΓΑ-
ΠΗΣ. ΑΝΕΥ ΑΥΤΟΥ
Η ΑΓΑΠΗ ΦΘΙΝΕΙ.

Σύγγραμμα τριμηναίως εκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'. ΟΚΤΩΒΡ.
ΟΤΙ ΔΑΠΑΝΑ Ο ΚΕ-
ΦΑΛΛΙΟΥΧΟΣ ΠΡΟΕΡ-
ΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΕ-
ΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑ-
ΤΟΥ. ΤΟ ΜΗ ΠΑΡΑ-
ΓΕΙΝ ΕΙΝΕ ΚΛΕΙΠΤΕΙΝ.

Ἐρευνα

5 ΔΡΑΧΜΑΙ ΚΑΤ' ΕΤΟΣ.]

Oxford, 1906.

[ΚΑΤ' ΕΤΟΣ ΦΡΑΓΚΑ 5.]

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Δύο τόμοι τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ συμπληροῦνται μετὰ τὸ ἀνὰ χεῖρας δωδέκατον τεύχος τοῦ δευτέρου τόμου. Τὸ γεγονός εἶνε εὐφρόσυρον. Δέν εἶνε ἀπλοῦν γεγονός, ἀλλ' εἶνε κατόρθωμα. Δυνάμεθα ἀδιστακτικῶς νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν σημαντικῶς πλουσιωτέραν μετὰ τὴν ἀπύκτησιν τῶν δύο τούτων τόμων, ἢ ἢ συμπλήρωσις κατωρθώθη ἐν μέσῳ δυσχερειῶν δυσπεριγράπτων. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου τόμου συνειθίζομεν νὰ δημοσιεύωμεν ἐνίας τῶν ἐκτιμήσεων αἰτινῶν ἐκφράζονται ἡμῖν καθ' ἐκάστην. Τὰς δύο ἢ τρεῖς σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους ἀφιερῶμεν εἰς τὰς ἐπιστολάς ταύτας καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ ἀναγνώστης, ὁ μηδέποτε ἰδὼν ἄλλο τεύχος τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, δύναται νὰ μαρφώσῃ ἰδέαν περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ ἔργου ὅπερ ἀπὸ ἐξαετίας διεξάγομεν ἀνευ χρηματικῆς ὑποστηρίξεως, ἀλλ' ἀπεναντίας ἀντὶ μεγάλης ἡμῶν δαπάνης. Τὸ ὅτι τοιοῦτον ἔργον δέν ὑπεστηρίχθη χρηματικῶς ἐνῶ τόσοι ἔχοντες χρήματα ἀνομολογοῦσι τὴν ἀξίαν του, εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ κακὰ συμπτώματα τῆς νόσου ἣτις κατατρίχει τὴν φυλὴν μας. Ἐν τούτοις οὐ μικρὸν δι' ἑμαυτὸν καύχημα θεωρῶ ὅτι ἀφέθην μόνος ἀβιθήτορος καὶ ἀνυποστήρικτος νὰ τὸ διεξαγάγω ἐπὶ παντάπασιν ἰδικῆ μου εὐθύνη. Ὅτε τῷ 1899 ἀνήγγειλον τὸ σχέδιον μου οὐδεὶς ἐγνώριζε τί εἶχον κατὰ νοῦν νὰ προσφέρω. Κατὰ συνέπειαν ἀνέλαβον τὴν εὐθύνην μόνος μου ἐπὶ ἐξ ἔτη διότι μόνος ἐγνώριγον τί προσέφερον. Ἄλλ' εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐξαετίας πλείστοι ὄσοι, ἐν οἷς οὐκ ὀλιγοὶ ἑκατομμυριοῦχοι, ἀντελήφθησαν τὰ σχιδίων μου, καὶ ἀνωμολόγησαν τὴν μεγάλην χρησιμότητα αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τούτης ἐπομένως δέν φρονῶ ὅτι ὑποχρεοῦμαι νὰ φέρω μόνος μου τὴν οἰκονομικὴν εὐθύνην τοῦ ἔργου. Ἡ εὐθύνη μου μόνον ἐξακολουθεῖ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν μέχρι τοῦ δυνατοῦ ὀρίου. Μίαν ἐκκλησίαν μοι ἀπομένει νὰ κάμω πρὸς τοὺς ἔχοντας χρήματα προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ἐπὶ ἀριθμὸν τινα ἐτῶν προπληρόντες, ἀλλὰ μηδαμῶς θεωροῦντες με ὑπύχρεον νὰ τοῖς στέλλω τὸ φύλλον ἐπὶ τόσα ἔτη δι' ὅσα καὶ ἐνεγράφησαν, ἐν ἣ ἂν περιπτώσει κρίνω τὴν δημοσίευσιν τοῦ περιοδικοῦ ἀνεφικτόν ὡς ἐκ τῆς τυχόν ἀνεπαρκοῦς ἀποκρίσεως εἰς τὴν ἑκκλησίαν μου. Ἐν τοιαύτῃ λυπηρᾷ περιπτώσει θὰ πράξω ὅ,τι δυνατόν νὰ ἐπιστρέψω τὰ ὑπόλοιπα τῶν πληρωμῶν, ἀλλὰ δέν ἀναλαμβάνω ἐπὶ τούτῳ εὐθύνην, διότι τὰ ἔξοδα τῆς μηνιαίας ἐκδόσεως δυνατόν νὰ ἀπορροφήσωσι ὀλοκλήρους τὰς πληρωμάς. Ἡ ἐν λόγῳ ὁμως ἑκκλησίαις εἶνε τὸ ὄριον τῆς ἐνεργείας ἣν κρίνω ἐπιβαλλομένην μοι, καὶ ἐὰν μὲν λάβω ἐπαρκούσαν ἀπόκρισιν εἰς αὐτήν, ἡ ΕΡΕΥΝΑ θὰ ἐξακολουθήσῃ μονίμως ἐκδιδόμενη κατὰ μῆνα, ἄλλως ἢ θὰ γίνῃ πάλιν μηνιαία, ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, θὰ παύσῃ ἐκδιδόμενη. Τοιαύτη παύσις θὰ εἶνε ζημία εἰς τὸ γένος, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ ζημίᾳ ταύτῃ δέν θὰ ἐλέγχεται ἡ ἐμὴ συνείδησις, διότι ἐὰν παύσῃ δέν θὰ παύσῃ συνεπείᾳ ἐμῆς ἀπροθυμίας. Συμφώνως πρὸς τὴν δήλωσιν ἣν ἐδημοσίευσα εἰς τὰ τεύχη τοῦ Ἀπριλίου καὶ τοῦ Ἰουλίου, ἀπαξ κατωρθώθη ἡ συμπλήρωσις δύο τόμων, διατίθεμαι νὰ προβῶ καὶ εἰς τὸ περαιτέρω πείραμα τῆς μηνιαίας ἐκδόσεως ὑπὸ ἰδίαν μου εὐθύ-

νην, εὐθύς ὡς τοῦτο μοι γίνῃ ἐφικτόν. Ἴδου ἐπὶ λέξει ἡ ἐν λόγῳ δήλωσις ἡ γενομένη τὸν Ἀπρίλιον καὶ ἐπαναληφθεῖσα τὸν Ἰούλιον:—“Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δευτέρου τόμου, ἐπὶ ἐν ἔτος ἀφεύκτως ἡ ΕΡΕΥΝΑ θὰ ἐκδίδεται κατὰ μῆνα. Ἐὰν ἐν τῷ μεταξύ δοθῇ ἡμῖν ἐπαρκῆς χρηματικὴ ὑποστήριξις, θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκδιδόμενη μηνιαίως, ἄλλως θὰ παύσῃ.” Εἶνε εὐχῆς ἔργον ἵνα ἡ ἐναρξίς τοῦ πειράματος τούτου γίνῃ ἐφικτὴ κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ 1907, ἀλλὰ ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι δέν ἐγγυῶμαι τοῦτο. Δυστυχῶς εἰς ὁμογενῆς ὄστις δι' ἐπιστολῆς τοῦ μοι ὑπεσχέθη πεντακισχίλια φράγκα ἠθέτησε τὴν ὑπόσχεσίν του, τοῦθ' ὅπερ θλίβομαι ἀναφέρων. Ἐγγυῶμαι μόνον ἐν ἔτος μηνιαίας ἐκδόσεως δέκην πειράματος, εὐθύς ὡς ἡ ἐναρξίς τοῦ πειράματος τούτου γίνῃ ἐφικτὴ, καὶ εὐχομαι νὰ γίνῃ ἐφικτὴ τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον. Ἄλλ' εἴτε τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον ἀρχίσῃ ἡ μηνιαία ἔκδοσις εἴτε τὸν Μάρτιον, εἴτε βραδύτερον, τὸ δεκάφραγκον τίμημα τῆς ἐγγραφῆς εἶνε πληρωτέον εὐθύς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος τεύχους. Ἐκ τῆς προθύμου καὶ ταχείας πληρωμῆς τῶν ἐγγραφῶν θὰ κρίνω ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πειράματος. Περὶ τοῦς διακοσίους ἤδη ἐδήλωσαν διὰ δελταρίων ὅτι ἔσονται συνδρομηταὶ τῆς μηνιαίας ΕΡΕΥΝΗΣ. Ἄλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι διακίσειοι δέν ἀρκοῦν. Ὅλοι ἀπαιτοῦν ἵνα ἡ ΕΡΕΥΝΑ γίνῃ μηνιαία. Ὁφείλουσαν νὰ συντελέσωσαν εἰς τοῦτο πράττοντες τὸ ἐπ' αὐτοῖς. Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ἀπαίτησιν ὑπέκωπράττων τὸ ἐπ' ἐμοί. Ἀλλὰ καὶ οἱ τόσοι ἤδη ἐκτιμῶντες τὸ ἔργον μου δέον νὰ πράξωσι τὸ ἐπ' αὐτοῖς ὑπέκωπρον εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς δαπάνης. Οὕτω ὄλοι συνεργαζόμεθα πρὸς ἔργον ἀθανάτου οἰκοδομήματος. Ἐὰν ἤδη, ὅτε πρόκειται, πράττων τὸ ἐπ' ἐμοί, νὰ προβῶ, ἅμα ἱκανοθῶ, εἰς τὸ πείραμα τῆς μηνιαίας ἐκδόσεως ἐπὶ ἐν ἔτος, ἐὰν ἤδη, λέγω, δέν ἐγγραφῶσι χίλιοι συνδρομηταὶ καὶ πληρώσωσι πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους, τότε οἱ θέλοντες τὸ περιοδικὸν μηνιαῖον καταφωρῶνται μὴ πράττοντες τὸ ἐπ' αὐτοῖς.

Καθὰ ὑπεσχέθημεν εἰς τὸ τεύχος τοῦ Ἀπριλίου, ὑπέκωπρον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν συνδρομητῶν ζητήσασθαι τὴν φωτογραφίαν τοῦ διεθυντοῦ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, ἀποστέλλομεν αὐτὴν ἔντυπον εἰς ὄλους τοὺς συνδρομητάς, μετὰ τοῦ παρόντος τεύχους.

Ἄφ' οὔτου ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἰδρύθη, πᾶν τεύχος αὐτῆς ἐξεδόθη μετὰ τακτικότητος ὠρολογίου. Μόνον τὸ ἀνὰ χεῖρας τεύχος καθυστέρησεν, ἡ δὲ καθυστέρησις αὐτῆ προήλθεν ἐκ τῆς τετραμήνου ἀπουσίας μου ἐξ Ἀγγλίας. Ἡ ἀπουσία αὕτη, καίτοι παρέβλαψε τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ προσωρινῶς λόγῳ ὀργανώσεως, ἀφέλησεν ὁμως τὸν ἀγῶνα τῆς μονίμως ὑπὸ ἄλλας σπουδαιότητας ἐπόψεως. Τὸ περιοδικὸν κατέστη γνωστότερον, ἔλαβον δὲ ἀφορμὴν νὰ ἐξηγήσω καὶ προφορικῶς τὰ ἰδεώδη τῆς εἰς πολλὰ κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐντός καὶ ἐκτός τῆς Ἑλλάδος ἀπερ ἐπεσεκέφθη. Τὴν φήμην τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἶδον παντοῦ ὅπου ἐστάθμευσα κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ Μαΐου καὶ Ὀκτωβρίου ἐν Παρισίοις, Μιλάνῳ, Βενετίᾳ, Τεργεστή, Κερκύρῃ, Κεφαλληνίᾳ, Ἀθήναις, Βόλῳ, Δαρλίῳ, Ἰθάκῃ, καὶ Πάτραις.

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀνέμενον τὸσαύτην ἔκφρασιν ἐκτιμήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ, καὶ δὴ ἠγνόουν ὅταν ἐκίνησα ἐκ Λονδίνου ὅτι τόσῳ γόνιμος ἐργασία μὲ ἀνέμενον, οἷον κινήσαντα μὲ ἐσφραγισμένας διαταγὰς. Ἐν Ἰθάκῃ μάλιστα ἐγένοντο εἰς τὴν συντάκτην τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ τοιαῦται τιμαὶ ἅς, ἐννοεῖται, αὐτὸ ἐπὶ στιγμὴν ἀξίῳ νὰ θεωρήσω ὡς γνωσμένας εἰς τὸ ἔταμόν μου καὶ προτιμῶ νὰ μὴ τὰς πεμυγράψω. Δύναμαι ἐνταῦτοις ἀδιστακτικῶς νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδεμία στιγμή ἐκ τῆς τετραμῆρου περιοδείας μου παρήλθεν χωρὶς νὰ παραγάγῃ καλὰν. Δι' συνεντεύξεις* μου μὲ τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον ἢ διατύπωσις γενικῶν ἀρχῶν ἐθνικῆς πορείας προκληθεῖσα ὑπὸ ἐπιστολῆς πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀστειῶς, καὶ δημοσιευθεῖσα* ἐν αὐτῷ εἰς μυριάδας ἀντιτύπων ἢ περὶ πρῶτικῆς ἀξίας τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ λέξεις* μου ἐν Ἀθήναις τὸ ἐν Φαλήρῳ Πυθαγόρειον Συμπόσιον εἰς ὃ παρεκλήθησαν τινὲς τῶν κορυφαίων λογιγράφων καὶ ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος καὶ καθ' ὃ ἐξεφωνήθησαν λόγοι* μεγάλης σπουδαιότητος ἢ δοθεῖσα ἀίθρῃς ἐν Πάτραις εἰς σύμψηξιν πανελληνίου ἐργατικῶν κόμματος οὗ τὰς βάσεις ἐσκιαγράφησα* τῇ αἰτήσῃ τῆς διεύθυνσεως τοῦ Νέου Αἰῶνος, ἔνθα καὶ ἡ διατύπωσις μου ἐδημοσιεύθη· αἱ ῥηταὶ ὑποσχέσεις ἅς ἔλαβον παρὰ ἐρετίμων δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων ἐν διαφόροις πόλεσιν ὅτι θὰ συμπήξωσι κέντρα ἀνθρωπισμοῦ ὅσον ἀφορῇ τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τὰ ζῶα ἀγάπης, καὶ κέντρα ψυχικῶν ἐρευνῶν· τέλος αἱ περὶ ἀνατροφῆς καὶ παιδείας καὶ ἐργατικῆς νομοθετήσεως ὑποθήκαι ἅς, ἐν ἀνελπίζτως μακρῇ συνομιλίᾳ, ἔσχον τὴν τύχην νὰ ὑποβάλω τῷ Κ. Ζαίμῃ μεταβαίοντι ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Κρήτης· ταῦτα πάντα εἶνε γόνιμα γεγονότα, εἶνε κατορθώματα ὀφειλόμενα εἰς τὸ γόνιμον τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, καὶ δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι παρήχθη ἐντὸς τετραμηνίας μείζον καλὸν διὰ τῆς περιοδείας μου ταύτης ἢ ὅσον θὰ ἐπιτυγχάνετο ἐντὸς τετραμηνίας ἐξ ἀποστάσεως. Λαμβάνω ἐνταῦθα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσω τὰς ἐνθέρμους εὐχαριστίας μου διὰ τὰς παντοίας φιλοφροσύνας, περιποιήσεις καὶ ἀβρότητας ἅς μοὶ ἐπεδαψίλευσαν πανταχοῦ ὅπου μετέβην οἱ τόσοι φίλοι τε ἀτομικοὶ καὶ ἐκτιμηταὶ τοῦ ἔργου μου. Πολλοὶ εἰς τοσοῦτον ἀβρότητος ἐχώρησαν ὥστε ν' ἀπόσχωσι κρεοφαγίας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν μέσῳ αὐτῶν παρουσίας μου.

Δὲν ἠμέλησα νὰ ὁμιλήσω καὶ μὲ διαφόρους τῶν πλουσίων φίλων μου περὶ ὑποστηρίξεως τοῦ ἔργου μου ὥστε ἡ ΕΡΕΥΝΑ νὰ γίνῃ μηνιαία, ἀλλ' ἐνταῦθα ὑπῆρξα ἀτυχῆς εἴτε διότι δὲν μοῦ ἔμεινε καιρὸς νὰ ἐνεργήσω ὡς ἔπρεπεν εἴτε διότι οἱ ἐν λόγῳ πλούσιοι φίλοι δὲν ἀνεμέτρησαν ἀκόμη τὸ μέγεθος τῶν ὑπὸ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ σκοπομένων καὶ κατορθουμένων. Οἱ ἀρνηθέντες μοὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἰσως ἐπὶ τέλους ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ ἧς λέγω ἄνωθι.

Ἀπέθανε πρὸ μηνὸς ἐν Λονδίῳ ὁ Βασιλεὺς Βαλιάνος καταλιπὼν περιουσίαν ἐβδομήκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐνθουμούμαι ὅτι ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἰδρῶσιν τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ἀπετίθη αὐτῷ ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον χρηματικῶς. Μοὶ ἀπήτησεν ὅτι δὲν ἔχει, καὶ μὲ παρέπεμψεν εἰς τὸν θεῖον τοῦ Παναγῆν. Οὗτος μὲ παρέπεμψεν εἰς τὸν Στέφανον Ῥάλλην ὡς μὴ ἔχων, ὃ δὲ Ῥάλλης μὲ παρέπεμψεν εἰς τοὺς δύο προειρημένους ὡς ἀναμφιβόλως ἔχοντας. Τώρα καὶ οἱ τρεῖς ἀπέθανον, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι τώρα δὲν ἔχουν. Τὸ παρελθὸν θέρος, ὡς εἶπον, ἔκαμα ἐκκλησίαν εἰς τρεῖς ἄλλους ἑκατομμυριούχους ἵνα μὲ ἰκανώσωσι νὰ καταστήσω τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ μηνιαίαν. Αὐτοὶ ζοῦν ἀκόμη καὶ δὲν πρέπει ν' ἀναφέρω τὰ ἀνύμνατά των, ἀλλὰ

* Εἰς τὸ πρῶτον τεύχος τοῦ τρίτου τόμου θὰ ἀναδημοσιεύσω τὰ εἰρημῶν δημοσιεύματα καὶ τὴν διὰ λέξιν, ἢ συνόψεις αὐτῶν.

σημειῶ ἀπλῶς ὅτι ἔπραξαν ἀκριβῶς ὅπως καὶ οἱ προειρημένοι τρεῖς ἀποθανόντες. Ὁ ἐν Ἀθήναις μὲ παρέπεμψεν εἰς τὸν ἐν Τεργέστη, ὃ δὲ ἐν Τεργέστη εἰς τὸν ἐν Παρισίοις, ὃ δὲ ἐν Παρισίοις εἰς τοὺς δύο προηγουμένους, μάλιστα καὶ γενικῶς εἰς τοὺς πλουσίους τῆς Ἰθάκης ἅτε καὶ αὐτοὺς ὡν ἰθακήσιος. Εἰς ἐμὲ οὐδὲν ἄλλο ἀπομένει εἰμὴ νὰ ἐπαναλάβω ἕδε ὅτι ἔγραψα ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐν λόγῳ ἰθακήσιον ἀπαντήσῃ μου: "Οἷμοι τῆς ἀνεχείας τῶν ἑκατομμυριούχων." Εἶθε ἐνταῦτοις ἵνα, καθὰ αὐτὸς αἰνίσσεται, οἱ πλούσιοι τῆς Ἰθάκης, οὐσιοποιήσωσι διὰ γενναίας χρηματικῆς ἀρωγῆς τὸν ἐνθουσιασμόν ὃν ἔδειξαν ὑπὲρ τοῦ συντάκτου τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἐπισκεφθέντος τὴν νῆσον. Ἐγράφεται ὅτι ἡ ὕλη τέτακται ὑπὲρ τρία τοῦ πνεύματος, καὶ μολανότι οἱ ἔχοντες χρήματα εἶνε, ἐννοεῖται, ἐλεύθεροι νὰ διαθέτωσι τὰ χρήματά των ὅπως βούλωνται, ὅμως ἡ εὐθύνη των εἶνε βαρεῖα ἂν ἀρνοῦνται νὰ τὰ διαθέτωσιν εὐστόχως εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ γένους των καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ ἧς λέγω ἄνωθι καὶ ἦν ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας μου δὲν ἔλαβον ἀκόμη καιρὸν νὰ ἀποστείλω εἰμὴ εἰς ὀλιγίστους, ἀπεκρίθησαν μέχρι τοῦδε τέσσαρες, ὃ κ. Κοτρώνης (£5)· ὃ κ. Σταθάτος (£10)· ὃ κ. Παππαηλίας (£5)· καὶ ὃ πρίτανος τοῦ Ἰσκατοῦ, τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης (£10)· τρεῖς δὲ ἢ τέσσαρες ἄλλοι ὑπεσχέθησαν. Ἀπαιτεῖται νὰ ἀποκριθῶσιν ἄλλοι διακόσιοι περίπου πληρόντες 5 λίρας ἕκαστος, ἢ ἑκατὸν, 10 λίρας ἕκαστος, ἢ πενήκοντα, 20 λίρας ἕκαστος, ἵνα ἡ ΕΡΕΥΝΑ γίνῃ μονίμως μηνιαία. Ἐχω πεποιθῆσιν ὅτι καίτοι μεγάλη μαστίζει ἐνίους τῶν ἑκατομμυριούχων ἀρέχεια, ὅμως εὐρίσκονται πενήκοντα ἔλληνες οἵτινες δὲν μαστίζονται ὑπὸ τόσης ἀνεχείας ὥστε νὰ μὴ εἶνε εἰς θέσιν νὰ χορηγήσωσι 500 φράγκα ἕκαστος ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ ὑπαρξίς περιωδικῶν τηλικαύτης ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς χρησιμότητος. Ὅτι ζητῶ εἶνε νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ μισθὸς ἐντὸς ἀρμοδίου βοηθοῦ μου, ἵνα δύναμαι νὰ ἀφιερῶσιν ὅλην τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ὕλης. Ἐγὼ μισθὸν δὲν θέλω. Δὲν ζητῶ νὰ πληρῶνῃ ἐμὲ ἡ ΕΡΕΥΝΑ. Ζητῶ νὰ πληρῶνῃ τὰ ἐξοδά της, καὶ εἰς τοῦτο οἱ ἐκτιμῶντες αὐτὴν ὀφείλουσιν νὰ τὴν βοηθήσωσιν, ἵνα τὸ κατορθώσῃ πρὶν ἀποβῆ λίαν ἀργά. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐξόδων τῆς ἐπληρόντο μέχρι τοῦδε ὑπ' ἐμοῦ μόνου.

Παρακαλοῦμεν τοὺς ὑποστηρικτὰς μας νὰ κινήσωσι πάντα λίθον ὅπως εἴτε αὐτοὶ εἴτε οἱ φίλοι των ἀγοράσωσι τοὺς χρυσοδέτους δύο τόμους τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Πεντήκοντα μόνον σῶματα ὑπάρχουν, εἶνε δὲ ἀμφότεροι οἱ τόμοι λίαν καλλιτεχνικῶς καὶ πλουσίως δεμένοι. Ὡς δῶρον τῆς πρώτης τοῦ ἔτους δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ προσφέρῃ πρὸς συγγενῆ ἢ γνώριμον ὀρειότερον τι καὶ χρησιμώτερον τῆς ξυνωρίδος τῶν τόμων τούτων. Γνωρίζομεν ὅτι διὰ πολλοὺς τῶν ἐκτιμητῶν μας, ἡ ἀγορὰ αὐτῆς εἶνε ἠρωϊσμός, ἀλλ' ἠρωϊκῶς προσπαθείας καλοῦμεθα νὰ καταβάλλωμεν πρὸς κραταίωσιν τῶν ἀληθειῶν καὶ τῶν ἀρχῶν ἅς ἡμεῖς οἱ μὴ ἑκατομμυριούχοι ἀναγνωρίζομεν ὡς πολυτιμωτέρας παντὸς ὕλικου πλοῦτου. Τριάκοντα δύο φράγκα εἶνε ἡ ἐμπορικὴ ἀξία τῶν δύο τόμων (Α' καὶ Β'). Τὰ 32 φράγκα εἶνε πομφόλυξ· οἱ δύο τόμοι τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἶνε κ τ ἡ μ α ἔ σ α ε ἰ.

Ἡ ἀξία τοῦ πλοῦτου ἔγκειται εἰς τὸ νὰ παραιτεῖται τις αὐτοῦ. Ἐὰν ὅσῳ περισσότερα ἔχεις, τόσα περισσότερα δίδεις, θὰ ἐπακολουθῆσιν ἢ θαυμαστὴ συνέπεια ὅτι ὅσῳ περισσότερα δίδεις τόσῳ περισσότερα ἔχεις. Ἡ ἀξία τοῦ ἔχειν ἔγκειται εἰς τὸ δίδειν. Τὸ δίδειν εἶνε ἔχειν. Καρνεύτης.

Ἐποστήριξε τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ἵνα εὐ σοὶ γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γίνῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΙΤΣΙΟΣ

Παύλος Σ. Δρακαίης
6 Αυγούστου 1906

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΤΤΑΣ.

Πρὸ τριῶν ἀκριβῶς ἐτῶν ὁ δούξ Λίττας ἐξήγει εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ* τὴν γένεσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ κοινωνιολογικοῦ του πειράματος ἐν Λομβαρδία τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐξέφραζε τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ μέλλον θὰ ἐδικαίουν τὰς προσδοκίας του περὶ τῆς εὐεργετικότητος τοῦ ἔργου του. Ἡ Γεωργικὴ Ἐταιρεία Λίττα, ἣν ὁ δούξ ἱδρυσεν ἠρίθμει τότε τριῶν ἐτῶν βίον, ἡ δὲ ἔκτοτε διαρρέυσασα τριετία διέλυσε τὰς ἀμβολίας καὶ τοῦ ἀπαισιοδοξοτέρου παρατηρητοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὸ βιώσιμον τοῦ συμπηχθέντος γεωργικοῦ Συνεταιρισμοῦ. Ἐξαιρέσει τοῦ προσομοίου Συνεταιρισμοῦ ὅστις ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἤκμασεν εἰς Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας πρὸ ἐνὸς ἀκριβῶς αἰῶνος τὸ κατόρθωμα τοῦ δουκὸς Λίττα δὲν ἔχει προηγούμενον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις εἶνε δὲ πλήρες τῶν αὐτῶν ἐλπίδων ἄς παρείχεν ἡ κοινότης τῶν ἀμπελακιωτῶν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν κατέστρεψαν αὐτὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Αἰλῆ πασᾶ. Ὁ Συνεταιρισμὸς Λίττας εἶνε ἐν σμικροτέρῳ κλίμακι διότι περιλαμβάνει τρία χωρίδια ἐνῶ ὁ τῶν Ἀμπελακίων περιελάμβανεν εἴκοσι δύο καὶ ὁ πληθυσμὸς των ἦτο περὶ τὰς ἐξ χιλιάδας ἦτοι ἐξαπλάσιος τῆς Λίττας. Ἡ διαρρύθμισις, ὡς εἶπον, εἶνε προσομοία, ἀλλὰ ὅτι ἀποτελεῖ τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ συνεταιρισμοῦ Λίττας εἶνε πρῶτον ὅτι αἱ γαῖαι αἱ κατοικούμεναι ὑπὸ τῶν χιλίων χωρικῶν ἦσαν ἰδιοκτησίαι τοῦ δουκὸς καὶ ὀργανώθησαν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τρόπον ὅστις κατ' οὐσίαν καθιστᾷ αὐτὰς ἰδιοκτησίαν ἑκατὸν τριάκοντα ὀκτῶ οἰκογενειῶν καὶ ὄχι πλέον μιᾶς οἰκογενείας ὡς μέχρι τοῦδε· δεύτερον ὁ σκοπὸς τῆς ὀργανώσεως εἶνε καθαρῶς κοινωνιολογικὸς ἐνῶ οἱ ἀμπελακιῶται συνεταιρίσθησαν ἐπὶ σκοπῷ ἐμπορείας. Ἦτο φυσικὸν ἡ ΕΡΕΥΝΑ νὰ αἰσθανθῆ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον περὶ τοῦ κοινωνιολογικοῦ τούτου φαινομένου ἐν τῇ ἀρκτῶ Ἰταλίᾳ, ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλοὶ ἀναγνώσται ἡμῶν ἔδειξαν ὁμοίον ἐνδιαφέρον ἐπωφελήθη τῆς εὐγενούς προσκλήσεως τοῦ δουκὸς, καὶ μετέβην εἰς τὸν ἀρχαῖον πύργον του ἵνα διατρέψω ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας μελετῶν τὰς ἐργασίας τοῦ δουκὸς καὶ φιλοξενούμενος ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς οἰκογενείας του. Τὸ πόρισμα τῶν παρατηρήσεών μου ἤδη μεταδίδω ὧδε.

Παρακολουθήσας μέχρι τέλους τὰς ἐργασίας τοῦ θεοσοφικοῦ Συνεδρίου ἐν Παρισίοις, κατέλιπον τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσάν τὰς 10 Ἰουνίου, ἣτις ἦτο ἡ περιβόητος Κυριακὴ τοῦ Grand Prix, διευθυνόμενος διὰ τῆς Ἑλβετίας εἰς τὸ Μιλάνον. Ἀφῆσας εἰς ἀπόστασιν 50 χιλιομέτρων τὸ τραῖνον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἰταλικὴν μεγαλούπολιν, εἰσῆλθον εἰς ἄλλο τραῖνον ἀγαγόν με μετὰ μίαν ὥραν εἰς Λουῖνον, ὅπερ εἶνε μικρὰ πόλις ἀπέχουσα τῆς Λίττας περὶ τὰ 50 χιλιόμετρα. Ἐκεῖθεν

προβὰς μέχρι Κίμβρου εὔρον ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ τὸν δούκα ἀναμένοντά με, μετὰ ἀμάξης καὶ ὑπηρετῶν. Καίτοι δὲ εἶχομεν ἴδει ποτε ἀλλήλους, αὐτὸς τε ἔσπευσε μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας νὰ μὲ ὑποδεχθῆ καὶ ἐγὼ ἅμα διακρίνας αὐτὸν ἔσπευσα ταῦτοχρόνως νὰ τὸν χαιρετίσω. Εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν φυσιογνωμιῶν αἵτινες πληροῦσι τινὰ ἐμπιστοσύνης ἅμα τῇ πρώτῃ συναυτῆσει. Εὐχαρις, ἐνήμερος, ἀβρός, ἀπέριπτος, ταχύς, μοὶ ἐφάνη ἅμα τὸν εἶδον καὶ τοιοῦτον τὸν εὔρον καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς παρ' αὐτῷ ἐπισκέψεώς μου. Σωματικῶς, εἶνε ἀναστήματος ὑψηλοῦ, ῥωμαλέος δὲ καὶ μελῶγχρους, καὶ ἄγει τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐπιβάντες τῆς ἀμάξης ἐφθάσαμεν μετὰ μίαν περίπου ὥραν, διὰ μέσου γοητευτικῶν τοποθεσιῶν τῆς ὀρεινῆς Λομβαρδίας, εἰς τὸν δουκικὸν πύργον ὅστις πελώριος ὑψοῦται ἐπὶ λόφου, δεσπόζων ἐκτενοῦς πεδιάδος καλλιεργουμένων γαιῶν. Ἡ δούκισσα, ἣτις ἀνέμενεν ἡμᾶς ἐν τῇ αἰθούσῃ, μὲ ὑπεδέχθη ἀβρότατα καὶ μοὶ ὠμίλησε περὶ ζητημάτων συναφῶν μὲ τὴν ἀπανταχοῦ συντελουμένην γοργὴν πρόοδον. Εἶνε γυνὴ εὐφυῆς καὶ λογία, εὐειδῆς καὶ εὐγλωττος, τόσῳ δὲ εἶνε ξανθὴ ἡ κόμη της, ὥστε φαίνεται ὡσεὶ χρυσοχρῶς. Εἶνε ἀφοσιωμένη εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ δουκὸς, καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτοῦ μετὰ ζήλου ὑπευθυμίζοντος τὴν ἀφοσίωσιν τῆς κυρίας Τολστόη πρὸς τὸν διάσημον σύζυγόν της. Ὁ παραλληλισμὸς εἶνε ἀναπόφευκτος διότι ἡ δράσις τοῦ Λίττα εἶνε ἐπὶ τῶν αὐτῶν σχεδὸν γραμμῶν ἐφ' ὧν καὶ ἡ δράσις τοῦ Τολστόη, ἀμφοτέρους δὲ ἐμπνέει ὁ αὐτὸς πρὸς τὴν Ἀνθρωπότητα ἔρωσ. Ἡ δούκισσα, ὡς γνησίαι ἀμερικανίς, εἶνε τόσῳ ὀτρηνῆ ὥστε πρὸς ταῖς μερίμναις ἄς συνεπάγεται ἡ διευθυνσις πολυμελοῦς οἴκου, πρὸς τῇ συνεργασίᾳ ἣν παρέχει τῇ συζύγῳ της ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ γεωργικοῦ του ἔργου, εὐρίσκει καιρὸν νὰ καθιστᾷ εἰς τὸ ἀγγλο-αμερικανικὸν δημόσιον γνωστὰ τὰ προϊόντα τῆς ἰταλικῆς λογογραφίας. Ἐσχάτως, ἐδημοσιεύθη ἐν Λονδίνῳ φιλοτεχνηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ἐξαιρετος μετάφρασις τῆς ὑπὸ τοῦ Γαετάνου Νέγρη βιογραφίας τοῦ αυτοκράτορος Ἰουλιανοῦ τοῦ λεγομένου Παραβάτου, εἰς δύο ὀγκώδεις τόμους. Ἀλλὰ καὶ ὁ δούξ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἀφιερῶ εἰς λογογραφικὴν παραγωγὴν, καὶ ὡς ἀντελήφθη ἔχει πλείστα ἔργα—μυθιστορήματα, δράματα, καὶ ἐπιστημονικὰς μελέτας—ἐν χειρογράφῳ, ἀναμένων εὐθετον χρόνον δημοσιεύσεως αὐτῶν ἰταλιστὶ καὶ ἀγγλιστί. Ἐπι δὲ πρὸς, ποιεῖται συστηματικὴν σπουδὴν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων πρὸς ἃ αὐτὸς τε καὶ ἡ δούκισσα τρέφουσι μέγαν ἔρωτα. Εἶνε εὐκολὸν ἐντεῦθεν νὰ ἐννοήσῃ τις πόσῳ γοητευτικῶς διαρρέουσιν αἱ ἡμέρας ἐν τῷ ἀρχαίῳ τούτῳ πύργῳ. Ἀφειδῶς μὲν, ἀλλ' ἀπερίττως βιοῦν εἶνε τὸ σύνθημα ἐκάστης ἀνατελλούσης ἡμέρας. Ἐὰν ἡ διαίτα ἦτο ἀναίμακτος, ἤθελα χαρακτηρίσει τὸ σύστημα τοῦ βίου ἐν τῷ δουκικῷ οἴκῳ ὡς τὸ

* Τόμος Α', σελίς 183.

ἄριστον ὑπόδειγμα τοῦ ἀνθρωπιστι βίου. Οἱ ἐν χρήσει ἐξ ἵπποι εἶνε ὠραῖοι καὶ εὐτραφεῖς τυγχάνοντες φιλοστόργου περιποιήσεως, καὶ ὁμοίως εὐδαίμονα εἶνε τὰ συνοικούντα πολυπληθῆ καὶ ποικίλα ζῶα, κύνες, γαλαί, περισσότεραί, ὄρνιθες, κλπ. πάντα ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ διάγοντα.

“Τὸ νὰ δύναται τις νὰ παρέχη εὐδαιμονίαν εἰς τόσα ἀνθρώπινα καὶ τόσα ὑπανθρώπινα ὄντα, — ἔλεγον ἡμέραν τινα εἰς τον δούκα, — αὐτὸ εἶνε πραγματικὴ εὐδαιμονία.”

“Ναί — μοὶ ἀπήντησεν, ὅπως οὖν ῥεμβὸς καὶ περίφροντις — αὐτὸ εἶνε πραγματικὴ εὐδαιμονία, ἀλλὰ φεῦ! Πόσῳ ἀκριβὰ θὰ μοῦ ἐστοίχιζεν ἡ εὐδαιμονία αὕτη, εἰ μὲ ἐτάρασσε πολὺ ἡ σατανικὴ τοῦ κόσμου καταδρομὴ κατὰ τῶν προσπαθειῶν μου.”

Τοῦτο μοὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ ἀκούσω τὰς λεπτομερείας καὶ τὰς περιπετείας τοῦ ἔργου του, καὶ νὰ μορφώσω τὴν εὐάρεστον ἐντύπωσιν ὅτι ὅσάκις τις ἀφοσιούται ἀφιλαύτως εἰς ἐπιτέλειαν ἀγαθοῦ τινος προωρισμένου νὰ καταλήξῃ εἰς ἀνύψωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτήρος, οἱ ἐπιβουλώτατοι καὶ πανουργότατοι τῶν ἐχθρῶν εἶνε ἀνίσχυροι νὰ ματαιώσωσι τὸ ἐπιτελούμενον, ἔστω καὶ ὑπὸ ἀντιξόους περιστάσεις, ἔργον. Μοὶ ἦλθεν εἰς τὴν μνήμην ἡ παρατήρησις τοῦ Τουργένεφ ὅτι ὁ οὕτω ἀφοσιούμενος εἶνε πανίσχυρος, διότι καίπερ ἀπομονούμενος ὡς ἰδεολόγος, δὲν εἶνε μόνος διότι ἔχει ταξιαρχίας συνεργατῶν.

Πράγματι εἶνε τι θαυμασιώτατον ἡ ἐντὸς ἑξαετίας θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία τοῦ κοινωνιολογικοῦ πειράματος τῆς Λίττας, ὅταν τις ἀναλογισθῆ τὰς παμμεγίστας δυσχερείας καθ' ὧν ἐπάλασε καὶ παλαίει. Ἡ συντηρητικότης καὶ δειλία τῶν χωρικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ διηνεκῆς ραδιουργία καὶ ἐχθρότης τῶν χρηματιστῶν καὶ τῶν ἱερέων ἀφ' ἑτέρου, εἶνε δύο κολοσιαῖαι δυσχέρειαι καίτοι οὐχὶ αἱ μέγιστα πασῶν. Ἄλλ' εἰ καὶ βραδύτατα, ὅμως ὀριστικώτατα πᾶσαι βαθμηδὸν ὑποχωροῦσιν ἐνώπιον τῆς ἀκλονήτου ἐμμονῆς τοῦ δουκὸς εἰς τὸ ἰδεώδες του. Καὶ ἐνῶ ἐξετύλισσεν ἐνώπιόν μου τὰς παντοίας πρὸς ματαίωσιν τοῦ ἔργου του ἐνεργείας τῶν ἐχθρῶν, ἐγὼ ἀνελογιζόμενν χωρὶς νὰ τὸ ἐκφράσω: “ἄραγε θὰ εἶχες τόσην ἐμμονὴν εἰ μὴ σὲ ὄθουν εἰς αὐτὴν ὅλαι αὐταὶ αἱ καταδρομαὶ;” Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ καταδρομαὶ χορηγοῦσι δύναμιν εἰς τὴν ψυχὴν ὡς οἱ ἀνθρακες εἰς τὴν ἀτμομηχανήν, καὶ ἡ ἐπιτυχία εἶνε ἀναμφισβήτητος ὅταν ὁ νοῦς εἶνε καλὸς μηχανικός. Δὲν ἀπορῶ ὅθεν ὅτι τὸ πείραμα τῆς Λίττας ἐπιτυγχάνει, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτὸ ἀνδρός.

Ἄλλ' ὁ ἀναγνώστης βεβαίως ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ ἰδέαν τινα τῶν διεξαγομένων ἐργασιῶν, καὶ τῆς μεθόδου τῆς διεξαγωγῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεσκέφθην τοὺς χωρικοὺς κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας των. Ἡ Λίττα παράγει μέταξαν, ἀρα-

βόσιτον, σίτον, κριθὴν καὶ οἶνον. Ἡ καλλιέργεια τῆς μετάξης φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ σημαντικωτέρα παραγωγή, καὶ εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς κοινότητος ὅτι, ἐνῶ φέτος παρήχθησαν διπλάσια κουκούλια ἢ πέρυσιν, καὶ ἐνῶ αἱ τιμαὶ αὐτῶν εἶνε πολὺ ὑψηλότεραι, ἢ ἐντεῦθεν διαφορά οὐδόλως ἀποβαίνει εἰς κέρδος τοῦ δουκὸς, ἀλλὰ ἀπλῶς αὐξάνει τὸ εἰσόδημα ἐκάστης οἰκογενείας τῶν καλλιεργητῶν. Διὰ τοῦ προϊόντος τούτου καὶ μόνου συνήθως, ὀριστικῶς δὲ φέτος, οἱ χωρικοὶ ἀνταποκρίνονται εἰς ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις των καὶ προσέτι πραγματοποιοῦσι οὐσιώδεις τι κέρδος. Κατὰ συνέπειαν πᾶν ὅ,τι εἰσπράξωσιν ἀπὸ τὰ ἄλλα τέσσαρα προϊόντα εἶνε καθαρὸν κέρδος αὐτῶν ἀποκλειστικῶς. Δὲν εἶχεν οὕτω τὸ πρῶγμα μέχρι πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν. Εἶνε περιττὸν νὰ ἀναλύσω διατί. Εἶνε πρόδηλον ὅτι οὐδὲν ἀπέμενε εἰς αὐτοὺς ἀφοῦ τὸ πρὶν καθεστὸς ἐξησφάλιζεν ἑκατομμυρίων κέρδος εἰς τοὺς ἐκμισθωτάς, ἐκμισθωταὶ δὲ σήμερον δὲν ὑπάρχουσι χάρις εἰς τὴν καινοτομίαν τοῦ Λίττα. Μέχρι πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν οἱ χωρικοὶ παρέδιδον εἰς τοὺς ἐκμισθωτάς τὸ ἥμισυ τῆς παραγομένης μετάξης, μὲ τὸ ἄλλο δὲ ἥμισυ ἐπλήρωνον τὰ ἐνοίκια τῶν κατοικιῶν των. Οἱ ἐκμισθωταὶ ἐπώλουν τὴν μέταξαν εἰς τιμὰς δεκαπλασίας τῶν τιμῶν ἃς ἐπλήρωνον εἰς τοὺς χωρικοὺς. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα προϊόντα, ἢ ἐντεῦθεν δὲ συνέπεια ἦτο ὅτι οἱ χωρικοὶ ἦσαν πάντοτε βεβαρημένοι μὲ χρέη καὶ ἐνῶ ἐκαλλιέργουν σίτον καὶ κριθὴν ἐστεροῦντο καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου ὅπως διαθρέψωσι τὰς οἰκογενείας των. Σήμερον ὅχι μόνον δὲν στεροῦνται, ἀλλὰ καὶ εἶνε πλούσιοι, κατορθώσαντες πλήρη τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ἡ μόνη ὑποχρέωσις ἦν ἔχουν δυνάμει τοῦ καταστατικοῦ τῆς κοινότητος εἶνε νὰ μετρώσω εἰς τὸν Λίτταν ἐτησίως 28,000 φράγκα. Αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ ποσὸν ὅπερ καὶ πρὶν ἐλάμβανεν ὁ δούξ ἀπὸ τοὺς ἐκμισθωτάς. Πλὴν τῆς δαπάνης ταύτης οἱ χωρικοὶ πληρόνουν τοὺς φόρους, ἀνερχομένους εἰς ἄλλα 32,000 φράγκα, κατ' ἔτος καὶ προσέτι ὑφίστανται τὰς δαπάνας τῆς διοικήσεως ἀπαιτούσας ποσὸν 40,000 φράγκων ἐτησίως. Ὡστε περὶ τὰ 100,000 φράγκα ὑποχρεοῦνται νὰ δαπανώσω ἐτησίως, ὀλόκληρον δὲ τὸ ὑπόλοιπον τῆς προσόδου εἶνε ἐντελῶς ἰδικόν των, καὶ τὸ διαθέτουσι πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑλικῶν συνθηκῶν τοῦ βίου των. Εἶνε προφανὲς ὅτι ἅπαξ ἐξασφαλίσαντες οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην πρὸς βελτίωσιν τῶν διανοητικῶν καὶ πνευματικῶν συνθηκῶν τοῦ βίου των ὅτε ἀναμφιβόλως θ' ἀφιερῶσωσι μέρος τοῦ πλούτου των εἰς καλλιέργειαν τοῦ ἠθους καὶ τοῦ πνεύματος. Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπηλλάχθησαν τῶν γυπῶν οἵτινες καθίσταν αὐτοὺς δούλους καὶ πένητας, αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἢ συναίσθησις μετεμόρφωσε τὸ ἠθος των ἐπὶ τὸ ἀνθρωπιστικώτερον. Εἶνε ἤδη πάντες

κόσμοι, εὐθαρσείς καὶ εὐπροσήγοροι καὶ αἱ ἐστίαί των εἶνε εὐπρεπεῖς καὶ καθαραί. "Ὅλως τούναντιον συνέβαινε μέχρι πρὸ ἐπταετίας. Ἦσαν τότε ὅλοι ρακέδντοι, δειλοὶ καὶ σκαιοί, αἱ δὲ ἐστίαί των ἦσαν οἶονεὶ ῥυπαρὰ κρυσφήγετα ἀθλίων. Τὰ τρία χωρίδια Βερνάτη, Τορδέρα, καὶ Καζάλη ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ κοινότης εἰσὶν ὄντως ὄλβια.

Τοιαύτη εἶνε ἡ μαγικὴ δύναμις τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας ἣτις προκύπτει ἐκ τῆς κοινωνικῆς διοργανώσεως ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀλληλεγγύης. Ὁ Λίττας, προέβη εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῆς κοινότητος, ταύτας τὰς ἀρχὰς ἔχων ὑπ' ὄψει καὶ εἰς οὐδένα προσωπικὸν σκοπὸν ἀποβλέπων. Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον του ἐπέτυχεν. Ὅτι πρῶγματι ἐπραξεν ἦτο νὰ μεταβιβάσῃ τὸ εἰσόδημα τῶν κτημάτων του ἀπὸ τὰ θυλάκια τῶν ἐκμισθωτῶν εἰς τὰς φλέβας τῶν γεωργῶν.

Ὁργάνωσεν τὴν κοινότητα εἰς 138 οἰκογενείας, καὶ μὲ τὴν σύμπραξιν ἀρμοδίου νομομαθοῦς ἐθεμελίωσεν Γεωργικὴν Ἑταιρίαν, ἀριθμοῦσαν τὰς 138 οἰκογενείας ὡς τόσα μέλη αὐτῆς. Ἡ οἰκογένεια τοῦ δουκὸς εἶνε μία ἐκ τῶν 138, ἐπομένως ἀποτελεῖ ἐν μέλος τῆς Ἑταιρίας. Ἡ Ἑταιρία εἶνε ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας Λίττα, ὅπως καὶ ἀπέναντι πάσης ἄλλης οἰκογενείας ἐκ τῶν 138, ἐτέρωθεν δὲ ἡ οἰκογένεια Λίττα εἶνε ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῆς Ἑταιρίας, ὅπως καὶ πᾶσα ἄλλη τῶν 138 οἰκογενειῶν. Εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ ἀλληλεγγύη τῶν μελῶν. Ἐκάστη οἰκογένεια ἔχει ἴδιον οἶκημα, καὶ τεμάχιον γῆς πρὸς καλλιέργειαν, ἀλλὰ τὰς πρὸς τὸν δούκα ὑποχρεώσεις ἔχει ἡ Ἑταιρία ὡς σύνολον. Τὰ μέλη τῆς αὐτοδιοικουμένης ἐκλέγοντα ἐτησίως ἐν Συμβούλιον, ὅπερ πρῶγματι δὲν ἔχει ἄλλο τι ἔργον εἰμὴ νὰ πληρῶνῃ εἰς ἕκαστον μέλος τὸ χρηματικὸν ποσὸν εἰς ὃ δικαιούται ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας του (δηλαδὴ ὡς ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ προϊόντος του).

Ἀφ' ὅτου ὁ θαυμάσιος οὗτος συνεταιρισμὸς ἔλαβεν ὑπαρξιν, ἡ εὐπορία, ἡ ἀρμονία, καὶ ἡ ἀδελφωσύνη βασιλεύουσιν ἐν τοῖς τρισὶ χωρίοις, καὶ εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐτυχε τῆς ἐλαχίστης κἂν ἐπίσημου ἀναγνωρίσεως ὁ τόσῳ κοινωφελὲς ἔργον συντελέσας ἀνὴρ, ἐνῶ τυγχάνουσι τιμῶν ἠλίθιοι τινες δούκες καὶ κόμητες διανέμοντες ὑπενδύτας εἰς ἀπόρους, ἀλλὰ καὶ ἀντεγρᾶφη ὁ ὀργανισμὸς τοῦ Λίττα ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας κ. Παντάνου ὑποβαλόντος νομοσχέδιον περὶ προσομοίας ὀργανώσεως τῆς Ἰταλίας πάσης, χωρὶς κἂν νὰ γίνῃ μνεῖα τοῦ παρασχόντος τὸ ὑπόδειγμα δουκός. Ἄγνωσθαι ποία ἡ τύχη τοῦ νομοσχεδίου ἐκείνου, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ ἂν βραδύνη ἡ Ἰταλία νὰ ὀργανωθῇ πᾶσα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Λίττα, πολλοὶ γαιοκτήμονες θὰ φιλοτιμηθῶσι θᾶπτον ἢ βράδιον, ἢ θ' ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῶν πραγμάτων, νὰ βαδίσωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ, οἶονεὶ τις Σόλων, ἐχάραξεν ὁ Λίττας.

ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ. ΙΗ'. ΒΑΓΝΕΡ.

"Ὁ οἶκτος εἶνε ὁ πρῶτος νόμος τῆς ἠθικῆς." Τὸ βιονομικὸν τοῦτο ἀξίωμα, ἦτο τὸ γνώρισμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βάγνερ ὅπως ἦτο καὶ τῆς τοῦ Σοπεργάουερ. Ἐπὶ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ἀξιώματος τούτου ὁ Βάγνερ ἔγραψε τὸ σπουδαιότατον αὐτοῦ ἔργον Τέχνη καὶ Θρησκεία. Ἦτο πρὶν ἀπαισιόδοξος ὡς ὁ Σοπεργάουερ, ὁ διερμηνεύσας εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν φιλοσοφίαν τοῦ βουδισμού ὡς οὐσαν φιλοσοφίαν ἀπελπισίας, ἀλλὰ κατέστη αἰσιόδοξος ἀφ' ὅτου ἀνέγνω τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Γλειζέ, Thalysie: ou La Nouvelle Existence, δημοσιευθὲν ἐν Παρισίοις πρὸ πεντηκονταετίας καὶ διδάσκον πῶς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν βιονομικῶν ἀρχῶν τὸ ἀνθρώπινον Γένος θὰ ἐξικνεῖτο εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν. Ἐξ ὅλων τῶν νεωτέρων διαπρεπῶν προμάχων τοῦ ἀνθρωπιστοῦ βίου, οὐδεὶς εἶνε ἐνθουσιωδέστερος καὶ εὐγλωττότερος τοῦ ἀνδρὸς ἐν παντες ἀνομολογοῦσιν ὡς τὸν ὑπεροχώτατον τῶν μουσουργῶν.* Περὶ τοῦ ὑπερφνοῦς συνθέτου τῆς Τριλογίας Νιβελούγκεν καὶ προφήτου τῆς τέχνης τοῦ μέλλοντος ἠδύνατό τις νὰ γράψῃ ἀνεξάντλητα, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐξαίρομεν τὴν ἐτι σπουδαιότεραν ἀποψιν τῆς μεγαλοφυΐας του, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας εὐγλωττῶς ἐτόνιζε τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀληθής, ἡ ὑπερτέρα Τέχνη καὶ Αἰσθητικὴ εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς σύστημα βίου βασιζόμενον ἐπὶ αἰμοσταγῶν τροφίμων. Ὁ Ριχάρδος Βάγνερ ἐγεννήθη ἐν Δειψία, εἰκοσαετῆς δὲ ἔγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ μελόδραμα, καὶ εἰκοσιοκταετῆς ἐγένετο περιώνυμος ὡς ἰδρυτῆς τῆς νέας μουσικῆς, καίτοι πολὺς παρῆλθε χρόνος πρὶν ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀνάστημά του οἱ διευθυνταὶ τῶν θεάτρων. Τὸ σύγγραμμά του Τέχνη καὶ Ἐπανάστασις ἐκθέτει ὑψηλὰς ἰδέας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Τέχνης, ἥς προορισμὸς εἶνε νὰ ἐξυπηρετῇ, ὡς ἐξυπηρετεῖ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχαιότητι, τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὄχι νὰ χρησιμεύῃ, ὅπως τώρα χρησιμεύει, ὡς χθαμαλῆ τέρψις τῶν ἐπιπολαίων. Ὁ Βάγνερ ἐκρίνει ὅτι ἡ σημερινὴ Τέχνη εὐρίσκεται εἰς χθαμαλωτάτην βαθμίδα διότι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἐπικρατοῦντας ἀγενεῖς κοινωνικοὺς ὄρους. Ὁ μέγιστος ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ Βάγνερ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ὅτε ἑκατοντακισχίλια φράγκα συνελέχθησαν πρὸς παράστασιν τῶν δραμάτων του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ φίλου καὶ θαυμαστοῦ του βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, ἐγκατεστάθη εἰς Βεϋρουτ ἐνθα καὶ ἐνεκαινίσθη τὸ διάσημον Βαγνέριον Θέατρον. Τότε περίπου ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν ὁ Βάγνερ, καὶ εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅδε ὅτι αἱ φυτοφαγικαὶ Ἑταιρίαι τὸν προσεκάλεσαν εἰς πάνδημον γεῦμα. Ἦτο θιασώτης τῆς

* The Ethics of Diet, by Howard Williams, ἐνθα δτε Σοπεργάουερ καὶ ὁ Γλειζέ τίσσονται ὡς προφῆται τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, δηλαδὴ τῆς Νέας ἠθικῆς.

ἀναιμάκτου διαίτης καὶ σφόδρα ἐστιγμύτιζε τὴν ἐπικρατοῦσαν σκληρότητα ἣν συνεπάγεται ἡ ἕξις τῆς κρεοφαγίας. Ἀπέδιδε μάλιστα καὶ βαθυτέραν τινα ἔννοιαν εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος διότι ἐφρόνει ὅτι τὸ ἀνθρώπινον Γένος ἐξέκλινε τῆς πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀγούσης συνεπεία τῆς κρεοφαγικῆς ἕξεως. Εἶχε μάλιστα πεποίθησιν περὶ τούτου καὶ προσέτι ἠσπάζετο τὴν ἰδέαν τοῦ Βούδα ὅτι τοιαυτὴ εἶνε ἡ παγκόσμιος ἀλληλεγγύη τῶν ὄντων ὥστε σφάζοντες ἐν ζῶον, σφάζομεν τρόπον τινα ἕνα ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ἀπεφαίνεται δὲ ὅτι ὁ πολιτισμὸς μας εἶνε ἄστοργος καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ ἀνθρώπινον Γένος πάσχει νόσον ἣτις τηρεῖ αὐτὸ εἰς κατάστασιν ἐκφραυλισμοῦ. Ὡς σωτηρίαν καὶ ἀνάτηψιν διέβλεπε τὴν συνένωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων εἰς σοσιαλιστικὸν ὄργανισμὸν, καὶ παραλλήλως τούτου τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κρεοφαγίας. Πᾶσαν ἀναβολὴν τοῦ ιδεώδους τούτου ἔκρινεν ὡς διάπραξιν κακουργήματος κατὰ τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Δικαιοσύνης, καὶ διὰ τὸ ἐγκλημα τοῦτο ἐθεώρει ὑπευθύνους τὰς Κυβερνήσεις καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης.

ΙΘ'. ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἀφιέρωσε πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του εἰς τὸ μέγα ιδεῶδες τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος καὶ εἰρήνης· ἔγραψεν ἀθάνατα ἔργα διακεντῶντα εἰς ἀγάπην πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἔχει πνοὴν καὶ καρδίαν· καὶ ὁ ΙΘ' αἰὼν ἐπληρώθη τῆς γιγαντιαίας φωνῆς του καὶ τῆς ἠχοῦς τῆς λύρας του, ὡς πρὸς τὴν ἐξανθρωπιστικὴν ἀποστολὴν τῆς Γυναικός. Κατὰ συνέπειαν ἀνήκει τῷ Οὐγκῷ, ἀδιαφιλονίκητος, ὁ τίτλος τοῦ Προφήτου τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ κόσμος ἴσταται ἐννεὸς πρὸ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀναστήματος, καὶ ἡ πόλις τῶν Παρισίων λίαν εἰκότως ἀπεθέωσε αὐτὸν πρὸς τριετίας μετατρέψασα τὴν ἐν τῇ Place des Vosges κατοικίαν του εἰς Μουσεῖον, ἢ μᾶλλον Ναόν, ἐνθα φυλάσσεται πᾶν κειμήλιον συνδεόμενον μὲ τὸν βίον του.

Ἦτο δεκατριετὴς ἔτι (τῷ 1815) ὅτε ἡ μεγαλοφυΐα του ἐξεδηλώθη εἰς χαρακτηριστικὰ ἔργα—ὠδὰς, σατύρας, τραγωδίας, εἰδύλλια—δύο δὲ ἔτη βραδύτερον μετέσχε ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, γράφων τοὺς στίχους του κρύφα ἐν τῷ σχολείῳ κατὰ τὰ διαλλείμματα τῶν μαθημάτων. Καὶ ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, εἶχε νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα πῶς νὰ ἐπιδόσῃ τὸ χειρόγραφον, διότι δὲν τῷ ἐπετρέπετο ἡ ἕξις ἀνευ ἀδείας. Οἱ μαθηταὶ ὅλοι ἐξήρχοντο κατὰ πέμπτην εἰς περίπατον αὐτῇ δὲ ἦτο ἡ εὐκαιρία ἣς ἐπωφελήθη τῇ συμπράξει τοῦ παιδαγωγοῦ του. Ἡ Ἀκαδημία ἠξίωσε τὸ ποίημα εὐφήμου μνείας, θὰ ἀπένευμε δὲ τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐὰν ἐπέιθετο ὅτι ὁ γράψας ἦτο δεκαπενταετής. Τὸ ἔργον

παρίστα αὐτὸν ὠρίμου ἡλικίας καὶ ἡ Ἀκαδημία δὲν ἐπίστευεν τοὺς στίχους του

Moi qui toujours fuyant les cités et les cours
De trois lustres à peine ai vu finir le cours

οἵτινες δεικνύουσι τὴν πραγματικὴν ἡλικίαν του. Ἀλλὰ τὸ γεγονός τῷ προσεπόρισε φήμην, ἣτις μετ' οὐ πολὺ ἤρξατο κραταιομένη διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ δράματός του Cromwell, καὶ βραδύτερον διὰ τοῦ Marion de Lorne, Hernani, Le Roi s'amuse, Lucrèce Borgia, Marie Tudor, κ.λ.π. Τὴν βαθείαν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῷ ἀγάπην ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπινου Γένους μαρτυρεῖ εἰδικώτερον τὸ μυθιστόρημά του Les Misérables ὅπερ εἶνε κοινωνιολογικὴ μελέτη μεγάλης ἀξίας ἀνεξαρτήτως τῆς γοητείας του.

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Cromwell, ἐπεκράτει ἐν τῇ δραματικῇ λογοτεχνίᾳ τῆς Γαλλίας πνεῦμα τι ποιήσεως μηχανικόν, ὅπερ γνωρίζομεν ὑπὸ τὸ ὄνομα κλασικισμὸς ἀντιθέτως πρὸς τὸ κατόπιν ἀνατεῖλαν πνεῦμα τοῦ ῥωμαντισμοῦ. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ κλασικισμὸς εἶχε σβεσθῆ πολὺ πρὶν, ὑποχωρήσας εἰς τὴν ῥωμαντικὴν σχολήν. Μὲ τὸν πρόλογον τοῦ Cromwell, ὁ ῥωμαντισμὸς ἐν Γαλλίᾳ λαμβάνει ἐδρασαν ὑπόστασιν. Αἱ ἐξήκοντα σελίδες ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ὁ θαυμάσιος αὐτὸς πρόλογος ἔχυσαν νέαν ζωὴν εἰς τὸν δραματικὸν κόσμον τῆς Γαλλίας. Ὁ Οὐγκῷ, διὰ τοῦ προλόγου τούτου ὥσει διὰ σάλπιγγος ἐκάλει εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ κλασικισμοῦ.

Τὴν δημοσίευσιν τῶν Misérables, πολλοὶ ἔτι καὶ νῦν θὰ ἐνθυμούνται ὡς μέγα γεγονός τῆς ἐποχῆς, οὐδεὶς δὲ ἀναγνώσας τὸ ἀμίμητον αὐτὸ σύγγραμμα δύναται νὰ λησμονήσῃ τὸ πάθος καὶ τὴν δύναμιν ὧν ἐκάστη σελὶς του εἶνε ἔμπλεως. Πᾶσα σκηνὴ ἦν περιγράφει εἶνε μοναδικοῦ σθένους· πᾶσα ἀφήγησις ἀσκεῖ θαυμαστὴν γοητείαν, πᾶς χαρακτήρ σκιαγραφούμενος εἶνε πλήρης πραγματικῆς ζωτικότητος. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διήκει σφοδρὸς οἶκτος διὰ τοὺς πάσχοντας, ἀπειρος συμπάθεια ὑπὲρ τῶν πεπτωκότων καὶ βεβαρημένων· ὕψος δὲ μοναδικόν, ὕψος οἶον οὐδεὶς ἄλλος σύγχρονος μυθιστοριογράφος ἠδύνατο νὰ χειρισθῆ, ὀλίγιστοι δὲ παρωχημένων ἐποχῶν. Ἡ ψυχὴ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῷ, ἀποκαλύπτεται ἡμῖν ἐν τῇ ἀρίστῃ αὐτῆς γνησιότητι, διὰ τῶν Misérables, διὰ τῆς Légende des Siècles καὶ διὰ τῆς Notre Dame. Ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἀθλίων ἐπὶ τοῦ συγχρόνου πνεύματος ὑπῆρξε μεγίστη, καὶ ἀναμφιβόλως ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει, δύναμαι εἰπεῖν, κατέστη ἀνθρωπιστικώτερος ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀπαραμίλλου αὐτοῦ μυθιστορήματος.

Εἶνε τόσῳ πολυσχιδῆς καὶ ἀχανῆς ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῷ ὥστε θὰ ἔγραφέ τις τόμους, ἀλλ' ἐνταῦθα γράφω ἐντὸς στενῶν ὀρίων ἐντυπώσεις ἐκ μνήμης σημειῶν ὅ,τι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπιστικῆς φύσεώς του.

Ὡς ὁ ἴδιος θὰ ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ, il a toujours voulu le bien, le vrai, le beau, le grand, le juste, καὶ ὡς τοιοῦτος ἦτο ἐρευνητὴς ἐνδελεχῆς καὶ δὴ ἐρευνῶν κατέληξεν εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ βίος ἐκάστου ἡμῶν ἔχει συνέχειαν τῇ ἐπαύριον τοῦ θανάτου.

Je quette Dieu
Je suis, la larve affreuse aspirant au ciel bleu
Je suis l'oeil flamboyant des tenebres ; j'épie
La grande forme obscure en l'ubime accroupie
Moi je ne la vois pas ; mais je crois qu'elle est là.

Καὶ ὅταν κατόπιν εἶδε, ἠδυνήθη νὰ εἶπῃ ὄχι πλέον je crois ἀπλῶς, ἀλλὰ je sais.

C'était Dieu
Je l'ai vu ! Je l'annonce à vous qui vivez peu.

Ἐν ποιήματι περιγράφοντι τὰς ἀπανθρωπίας τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰ ζῶα ἀνακράζει:—“Ἐμβλεψον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ ἴδῃς ἐκεῖ τὴν ψυχὴν ἣτις εἶνε ἡ κοινὴ ψυχὴ ἀπάντων. Ἀκροάσθητι καὶ θ' ἀκούσῃς ἠχῆσαν φωνὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ τὸν ἔρδοξον θόλον τοῦ μεγάλου οὐρανοῦ, ἣτις εἶνε φωνὴ λέγουσα “Ὀϊκτον καὶ ἔλεος ὑπὲρ πάντων τῶν ὄντων.”

Κ. ANNA ΚΙΓΚΣΦΟΡΔ.

Τὴν Ἄνναν Κίγκσφορδ ἐγνώρισαν ἤδη οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν ἐκ τοῦ διηγήματος αὐτῆς, Ἐπίκεινα τῶν δυσμῶν τοῦ Ἡλίου τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὰ τεύχη τῆς ΕΡΕΤΙΚΗΣ τοῦ Ἀπριλίου καὶ τοῦ Ἰουλίου. Ἡ προσωπογραφία τῆς ἐνταῦθα κλείει τὴν σειρὰν τῶν εἴκοσι Προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Εἶνε εὐοίωνου ὅτι ἡ εἰκοστὴ καὶ τελευταία αὕτη προσωπογραφία εἶνε γυναικός. Ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ εἰκοστός αἰὼν θὰ ἴδῃ τὴν πραγμάτων τῶν ιδεωδῶν αὐτῆς καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς προφητῶν τοῦ εὐαγγελίου τῆς ἡμερότητας καὶ ἀλληλεγγύης. Εἶνε οὐκ ὀλίγον περιέργου ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς Νέας Ἠθικῆς τῆς συνισταμένης εἰς ἡμερότητα καὶ συμπάθειαν δὲν ἔσχε πρὸ τῆς Ἄννας Κίγκσφορδ* ἄλλην γυναῖκα ὡς προφήτριαν αὐτοῦ. Ἦτο ἀγγλὶς ἔλκουσα τὸ γένος ἐξ ἰταλικῆς οικογενείας εὐπατριδῶν. Ἐν ἡλικίᾳ δεκατριῶν ἐτῶν ἔγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα, τινὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται εἰς τὸν βραδύτερον δημοσιευθέντα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον “Ὀναρα καὶ ἀφηγήσεις ὀνείρων, καὶ μαρτυροῦσι σπανίαν δύναμιν φαντασίας καὶ ὑψηλὴν εὐαισθησίαν. Ἐν ἑξ αὐτῶν εἶνε καὶ τὸ Ἐπίκεινα τῶν δυσμῶν τοῦ Ἡλίου. Τὸ διηγηματικὸν τοῦτο εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ γοητευτικώτερα ἔργα τῆς μεγαλοφυοῦς ἀγγλίδος. Ἐγένοντο πλεῖστα ἀγγλικά καὶ ἐκδόσεις αὐτοῦ, καὶ μετεφράσθη εἰς πολλὰς γλώσσας. Ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ τῆς κυρίας Βασιλείου πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν, ἀλλ' ἔμεινεν ἕκτοτε ἐν χειρογράφῳ. Πολλὰ ἑλληνικὰ περιοδικὰ εἰς ἀπροσνήχθη ἠρνήθησαν νὰ τὸ δημοσιεύσωσι διὰ

* *The Ethics of Diet*, by Howard Williams.

τὸν λόγον ὅτι “τοιαῦτα δὲν ἀρέσουν εἰς τοὺς Ἕλληνας.” Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ὅμως τὸ ἐδέχθη διότι πιστεύει ὅτι “τοιαῦτα ἀρέσουν εἰς τοὺς ἐκλεκτοτέρους Ἕλληνας” καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ ἀναγνώσται τῆς ὀπωσδήποτε δὲ διότι ὄχι μόνον ὅσα ἀρέσουν, ἀλλὰ προσέτι, κυρίως μάλιστα, ὅσα χρὴ νὰ ἀρέσουν ὀφείλει ὁ ἀληθὴς δημοσιογράφος νὰ εἰσάγῃ. Ἡ Ἄννα Κίγκσφορδ εἶνε ἡ πρώτη γυνὴ ἡ δικαιομένη νὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ιδιοσυγκρασίας τῆς ἦτο μῖσος καὶ φρίκη κατὰ τῆς ψευδπιστήμης. Ὡς μίαν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ψευδπιστήμης ἔκρινε τὴν μανίαν τῶν φυσιολόγων νὰ ἐνεργῶσι πειράματα ἐπὶ ζῶντων ζῶων χωροῦντες εἰς τὰς φρικαλεοτάτας τῶν σκληροτήτων καὶ ἀπειλοῦντες δαιμονισμόν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ Ἄννα Κίγκσφορδ ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι δύναται νὰ σπουδάσῃ τις τὴν ἰατρικὴν ἐπιτυχῶς χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα πειράματα ἐνεργάφη εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων. Ἦτο τριακονταετής, ὡραία δὲ καὶ ἔμπλεως καλωσύνης καὶ ἐνθέου τινος πυρὸς ὑπερτέρας συνέσεως. Ζωηρά, ξανθὴ, ὑψηλὴ, μὲ βαθεῖς κυανοῦς ὀφθαλμούς, ἀφθονον κόμην, καὶ εὐγραμμον σῶμα, ἠθος δὲ ἐνταυτῷ φιλοσόφου, ῥήτορος, ποιητοῦ καὶ καλλιτέχνου. Τὸ κάλλος τῆς ἦτο ἀρρενωπὸν ἅμα καὶ θῆλυ καὶ οἱ θαυμασταὶ τῆς τὴν περιγράφουσιν ὡς ἀδάμαντα πολυσχιδῆ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀγγλὶς φοιτήτρια τῆς ἰατρικῆς ὅταν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν κρύπτουσα τοὺς κεραυνοὺς τῆς κατὰ τῶν γάλλων ἐπιστημόνων. Κατώκησεν ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ συζύγου τῆς, ὅστις ἦτο κληρικὸς ἀγγλος καὶ ὑπέστη τὰς αὐστηροτάτας τῶν ἐξετάσεων, ἕνεκα ἀδυσωπήτου ἐχθρότητος πολλῶν καθηγητῶν πρὸς τὴν νεαρὰν σταυροφόρον. Διηγούνται ὅτι ἡμέραν τινα τυχαίως, ἐνῶ ἐξήρχετο τῆς αἰθούσης τῶν παραδόσεων, ἤκουσε γοερὰς οἰμωγὰς ἐρχομένας ἐξ ὑπογείου. Ἦτο νέηλος ἀκόμη καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν προέλευσιν τῶν σπαραγμῶν τούτων. Ἡ ἴδια περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν σκηνήν. “Ἐκάλεσα τὸν θυρωρὸν τοῦ Μουσείου καὶ τὸν ἠρώτησα τί συμβαίνει. Μοὶ ἀπεκρίνατο κυνικῶς “τίποτε, ὁ καθηγητὴς Βεκλὰρ κόπτει κυνάρια· κάμνει πειράματα.” Τοιαύτη ἦτο ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ἀγωνία ἣτις μὲ κατέλαβεν ὥστε ἡ καρδιά μου ἀυτόχρονα ἔσταμάτησεν. Εἶδον αἴφνης ἐνώπιόν μου τὴν τρομερὰν κόλασιν ἣν ἔχουν ὀργανισμένην οἱ φυσιολόγοι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Γῆν, καὶ ὡμοσα νὰ τὴν ἐξοντώσω.” Ἀνηγορεύθη διδάκτειρα ἐν θριάμβῳ καὶ ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ τῆς, ἣτις εἶνε ἔργον θαυμασθὲν καὶ μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας, διατυπώνει τοὺς λόγους δι' οὓς τὸ κρέας δὲν εἶνε ἡ φυσικὴ τροφή τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ διατριβὴ αὕτη, ἐν τῇ γαλλικῷ πρωτότυπῳ φέρει τὸν τίτλον *De l'alimentation végétale chez l'homme*, ἐν δὲ τῇ ἀγγλικῇ μεταφράσει *The*

Perfect Way in Diet, εἶνε δὲ πρόδηλος ὁ ἐνθουσιασμός μεθ' οὗ ἐγένετο δεκτὸν τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο ὑπὸ τῶν φυτοφαγικῶν ἐταιριῶν Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας. Ἐν ἀρχῇ ἐκτίθενται περιτράνωσ αἱ φυσιολογικαὶ ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός εἶνε ὀργανισμός καρποφάγου ζώου. Ἐἵτα, λόγῳ παραβολῆς, ἐπισκοποῦνται αἱ διαιτητικαὶ ἕξεις τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Γῆς. Μετὰ τοῦτο παρατάσσονται αἱ χημικαὶ ἀποδείξεις, καὶ καταδεικνύονται τὰ νοσήματα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ κρέατος εἴτε λαμβανόμενου ἀπὸ ὑγιῶς ἔχοντα ζῶα εἴτε ἀπὸ κεκμηκότα καὶ παρὰ φύσιν παχυνόμενα θύματα τῆς ἀνθρωπίνης λαίμαργίας. Τὴν κατάδειξιν ταύτην συνοδεύει ἀφθονία μαρτυριῶν προερχομένων ἀπὸ ἐπιστημονικὰς καὶ πολιτικὰς αὐθεντίας. Ἐπιτεταί εἵτα κεφάλαιον ἐκτυλίσσει τὰς βαρβαρότητας τῆς σφαγῆς καὶ τῆς μετακομίσεως πρὸς σφαγὴν, καὶ τέλος ἐπίλογος ἀνακεφαλαιῶν τὰ ἐπιχειρήματα τὰ παρεχόμενα τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐξευγενισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐθνικῆς παντὸς λαοῦ οἰκονομίας.

Τὸ κεφάλαιον τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀνατομίας καὶ τῆς φυσιολογίας ἀνατρέπει πολλὰς ἐσφαλμένως ἐπικρατησάσας ἐντυπώσεις, ὅχι μόνον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ καὶ παρ' εὐπαιδεύτοις καὶ ἐπιστημονικῶς μάλιστα μορφωμένοις, περὶ τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. "Πλειστάκις λέγει, ἀκούομεν ἐν συναναστροφαῖς βεβαιούμενον ὅτι οἱ λεγόμενοι κυνόδοντες τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ "ἀπλοῦς στόμαχος" εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις τῆς κρεοφαγικῆς ἡμῶν φύσεως! Ἐνταῦθα ἔχω τοῦλάχιστον ἀποδείξει ὅτι ἐὰν τὰ ἄνωθι ἐπιχειρήματα εἶνε βάσιμα, ἰσχύουσι, μετὰ μείζονος μάλιστα δυνάμεως, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀνθρωποειδῆ πίθηκον οὗ οἱ "κυνόδοντες" εἶνε πολὺ ἐπιμηκέστεροι καὶ πολὺ δυνατώτεροι τῶν τοῦ ἀνθρώπου. Μολαταῦτα ὁ ἀνθρωποειδῆς πίθηκος ἀνευδότης ἀρνεῖται νὰ τρέφεται μὲ κρέας. Ὁ Πουσὲ παρατηρεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι τῶν πεπτικῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ τῶν ὀδόντων ἀποτελοῦσι τόσας ἀποδείξεις περὶ τῆς καρποφαγικῆς καταγωγῆς του. Τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ Ὁουεν, παρατηρῶν ὅτι οἱ ἀνθρωποειδεῖς πίθηκοι πορίζονται τὴν τροφήν των ἀπὸ καρπούς, κόκκους καὶ ἄλλας εὐχύμους καὶ θρεπτικὰς φυτικὰς οὐσίας, καὶ ὅτι ἡ αὐστηρὰ ἀναλογία ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς κατασκευῆς τῶν ζώων τούτων καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου καταδεικνύει τὴν καρποφαγικὴν φύσιν αὐτοῦ. Αὐτὴν τὴν γνώμην ἐπίσης ἀσπάζονται ὁ Γαζέντης, ὁ Κυβιέρος, ὁ Λινναῖος, ὁ Δῶρανς, ὁ Μπέλλ, ὁ Φλωράνς, καὶ πλείστοι ἄλλοι ἔξοχοι συγγραφεῖς.

Ἡ Ἄννα Κίγκσφορντ ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Λονδίῳ, ἀλλὰ μείζονα ἀφοσίωσιν ἔδειξεν εἰς τὸ ἔργον τῆς καταργήσεως τῶν ἀπανθρωπιῶν αἵτινες διαπράττονται ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης. Πρὸς τοῦτο ἐπεσκέφθη διάφορα κέντρα τῆς Γαλλίας,

Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας καταγγέλλουσα τὴν ψευδ-πιστήμην πολλῶν φυσιολόγων ἐνεργούντων ἀνατομικὰ πειράματα ἐπὶ ζώων, μάτην δὲ εἰργάσθη νὰ κινήσῃ τὸ ἔλεος τῶν ἱεραρχῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα, ὑπὲρ τῶν μυριάδων ὑπανθρωπίνων ὄντων ἅτινα προσφέρονται διηλεκτῶς ὀλοκαύτωμα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μαιοφονίαν. Τῷ 1884 ἱδρυσεν ἐν Λονδίῳ Ἐταιρίαν σκοποῦσαν τὴν διερμηνεύσιν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἀληθειῶν τῆς ἐλληνικῆς ἐρεῦνης, ἐξ ἧς προέκυψε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ τόσῳ συνᾶδον μετὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Βούδα, ὅσον ἀφορᾷ ὅτι τὸ ἔλεος εἶνε ὁ πρῶτος νόμος τῆς ἠθικῆς. Ἡγόρευεν ἐνώπιον πολυπληθῶν συνελεύσεων ἐξαγγέλλουσα τὴν λησμονηθεῖσαν ἐκείνην σοφίαν ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἔλληνες ἐκάλουν Γνώσιν, καὶ ἐξ ἧς ἀπορρέει πᾶν ὅ,τι τιμαλφές καὶ μόνιμον κέκτηται καὶ μέλλει νὰ κτήσῃται ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός. Τὰ προσωπικὰ θέληγτρα τῆς ἀγορευούσης ἐξησφάλιζον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν εὐλαβῆ προσοχὴν οἰουδήποτε ἀκροατηρίου ἔστω καὶ ἐχθρικῶς προδιατεθειμένου ἢ δὲ ἐπακολουθοῦσα γαλήνιος καὶ πειστικὴ εὐγλωττία τῆς ἐπέσπα ἀείποτε ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα. Ἀλλὰ δὲν ἠγόρευε μόνον. Ὁ ἀγγλικός, ἀμερικανικός καὶ γαλλικός Τύπος ἔβριθε τῶν γραφομένων της. Ἐν τῇ Revue des deux Mondes ἐδημοσιεύθη ποτε κυνικώτατον ἄρθρον μυκτηρίζον τὴν ἰδέαν τοῦ οἴκτου καὶ τοῦ ἐλέους. Ἡ Ἄννα Κίγκσφορντ ἀπήντησεν εἰς αὐτὸ διὰ μελέτης ἐμβριθοῦς καὶ πλήρους δυνάμεως, ἀφιερουμένης δὲ τῷ Βίκτωρι Οὐγκώ. Τόσῳ δὲ ὀριστικῶς ἐθρυμμάτισε τὸν κυνικὸν ἀρθρογράφον ὥστε οὐδέποτε ἠκούσθησαν ἔκτοτε τὰ ἐπιχειρήματά του.

Τῷ 1888 ἀπέθανεν ἐν Λονδίῳ μόλις 44 ἐτῶν, συνεπεία φθίσεως κληρονομικῆς. Ἡ ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχὴ παρέτεινε τὴν ζωὴν της καὶ τὴν παρέσχε δυνάμεις ὅπως διεξάγῃ τὴν τόσῳ ἐπιμοχθον ἀποστολὴν της, βεβαίως δὲ ἄνευ τῶν ἀτρύτων μόχθων τούτων, θὰ κατῆσχε τῆς φθίσεως. Ὅλα τὰ προοδευτικὰ σωματεῖα ἐθρήνησαν τὸν θάνατόν της, κρίναντα αὐτὸν ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν, ἀλλὰ εἶνε πρόδηλον ὅτι πνεῦμα τοιοῦτον δὲν σιωπᾷ καίπερ ὑφιστάμενον τὴν μεταμόρφωσιν ἣν καλοῦμεν θάνατον. Τοῦλάχιστον ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐξ ἧς ἐδιδάχθη πείρας δὲν δικαιούται νὰ φρονῇ ἄλλως. Ἐκ συγγράμματος περὶ αὐτῆς δημοσιευθέντος μετὰ τὸν θάνατόν της ὑπὸ τοῦ συνεργάτου αὐτῆς Ε. Μαϊτλανδ, ἀποσπῶ τὰ ἐξῆς παραστατικώτατα. "Κλεῖς τῆς ὅλης διδαχῆς της ἦτο ἡ λέξις Ἀγνότης. Ἐπρέσβευεν ὅτι ὁ ἀνθρώπος, ὅπως ἐπίσης πᾶν ἄλλο ὄν ἢ πρᾶγμα, εἶνε τότε μόνον ἄριστος ὅταν εἶνε ἀγνός. Ἐπέμενε δὲ ὅτι ἡ διαίτα τοῦ ἀνθρώπου δέον νὰ εἶνε ἀναίμακτος καὶ ἐστήριζε τὴν ἐπιμονὴν της ἐπὶ λόγων φυσιολογικῶν, χημικῶν, ὑγιεινολογικῶν, οἰκονομολογικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν, καταδεικνύουσα ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ἐντέλεια ἐξαρτᾶται

ἐκ τῆς ἀγνότητος τοῦ αἵματος καὶ τῶν πλεγμάτων, καὶ ὅτι τὴν ἀγνότητα ταύτην ἐξασφαλίζει δίαιτα ἐπιτυγχανομένη ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ ἀποκλείουσα τὰ προϊόντα τῆς σφαγῆς ἀθῶων ὑπάρξεων. Εἶχε δὲ προσωπικὸν τὸ ἐλατήριον τῆς διδαχῆς τῆς ταύτης. Ἀπέδιδε τὸ ἀσθενικὸν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν προγόνων τῆς παραβίασιν τοῦ νόμου τῆς ἀγνότητος, σχοῦσα δὲ ἐπίγνωσιν τῶν διαπραττομένων ἐν τῷ κόσμῳ ὁμοτήτων, — ἰδίᾳ τῶν διαπραττομένων ἐν ὀνόματι τῆς Ἐπιστήμης — ἀπεστερήθη πάσης γηθοσύνης, καὶ ἠσθάνετο ὅτι δι' αὐτὴν ἡ Γῆ ἦτο κόλασις, ἐξ ἧς ζωηρῶς ἐπόθει νὰ ἀπέλθῃ. Ἦτο ἀνέκφραστος ἡ καταφρόνησις ἣν ἠσθάνετο κατὰ πολιτισμοῦ ἀνεχομένον νὰ πορίζεται οἰουδήποτε κέρδος ἐκ τῶν βασανιστηρίων ἑκατομμυρίων ὑπάρξεων.

[Τέλος τῆς σειράς τῶν εἰκοσι προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ.]

Τὴν σειράν ταύτην σκεπτόμεθα ν' ἀναδημοσιεύσωμεν εἰς σχῆμα κομψοῦ βιβλίου καὶ ὅσοι ἐπιθυμοῦσιν ἀντίτυπα παρακαλοῦνται νὰ μᾶς τὸ ἀναγγείλωσιν. Ἡ σειρά ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς ἑξῆς προσωπικογραφίας: Ἡκίادος, Πυθαγόρας, Ἐμπεδοκλῆς, Πλάτων, Ἀσκάς, Ὁβίδιος, Πλούταρχος, Ἀπολλώνιος Τυανεύς, Πορφύριος, Χρυσόστομος, Κορνάρος, Μονταίγνιος, Ρουσσώ, Βολταίρος, Ζέλλεϋ, Λαμαρτίνος, Μισσέλέ, Βάγνερ, Βίκτωρ Οὐγκώ, Ἄννα Κίγκσφορντ.

Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ.

Ὡς ὑπεσχέθη ἐν τῷ τεύχῳ τοῦ Ἰουλίου, ἐξ ἀφετηρίας τοῦ συγκροτηθέντος ἐν Παρισίοις τὸν Ἰούνιον θεοσοφικοῦ Συνεδρίου, ἀσμένως δίδω ἐν ταῦθα μίαν γενικὴν, ἀλλὰ ὡς οἶον τε σαφῆ ἰδέαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διδαχῆς τοῦ συγχρόνου θεοσοφικοῦ κινήματος. Ἡ θεοσοφία δὲν εἶνε νεότευκτος τις θεωρία, ἀλλ' εἶνε φιλοσοφία ἀρχαία ἐρειδομένη ἐπὶ ἐτι ἀρχαιοτέρας ἐπιγνώσεως τῶν νόμων τοῦ βίου. Οἱ ἐρευνηταὶ τῆς Ἀληθείας ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατέληξαν εἰς ἀπαρτισμὸν συστηματικῆς σειράς πορισμάτων εἰς ἣν ἡ Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας πρώτη ἔδωκε τὸ ὄνομα θεοσοφία, κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα μετὰ Χριστόν. Ὁ Ἀμμώνιος Σακκάς ἦτο ὁ ἰδρυτὴς οὕτως εἰπεῖν, τῆς θεοσοφικῆς Σχολῆς, ἐπεξεργασθεὶς σύστημα συγκριτικῆς φιλοσοφίας καὶ θρησκείας ἐνσωματοῦν ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς θεοσοφικῆς διδαχῆς ὅσα κατίσχυσαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀπομείναντα ἀδρὰ καὶ ἀναμφισβήτητα. Ὁ Ὀριγένης, ὁ Πλωτίνος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰάμβλιχος ἦσαν οἱ κορυφαῖοι φιλόσοφοι τῆς Σχολῆς ταύτης, ὠνομάζοντο δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν Ἐκλεκτικοί, ἢ Ἀναλογητικοί, ὑπ' ἄλλων δὲ Νεοπλατωνικοί ἢ Θεόσοφοι. Ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη ἡ διδασκαλία τῶν καὶ περιέκλειε τρεῖς θεμελιώδεις ἀρχάς. Ἐδίδασκεν α') ὅτι ὑφίσταται ὑπερτάτη θεία οὐσία ἐξ ἧς ἅπαντα ἢ ὄρατῆ καὶ ἀόρατος φύσις ἐξεπορεύθη καὶ εἰς ἣν πάλιν θὰ εἰσπορευθῆ, β') ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀφθαρτον ἐν θείας καταγωγῆς καὶ δεκτικὸν ἀπέλρου τελειοποιήσεως ἐπὶ σκοπῷ ἐμφανείας τοῦ

θείου ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, καὶ γ') ὅτι ὑπάρχουν ἐν τῇ φύσει δυνάμεις νοήμονες, ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἀνεξάντλητος δημιουργητικότης ἐν λανθανούσῃ καταστάσει εὐρισκομένη καὶ ἀναμένουσα ἀνάπτυξιν καὶ χρησιμοποίησιν ἐν τῷ θείῳ ἔργῳ τῆς κοσμικῆς ἀνελιξέως. Ἀγνότης καὶ ἀφιλαυτία εἶνε οὐ δύο ὄροι ὧν ἀνευ οὐδεμίας πρόσδος κατορθοῦται. Κατὰ συνέπειαν, οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν θεοσοφικὴν ἐπίδρασιν διηροῦντο εἰς βαθμοὺς μνήσεως ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀγνότητος καὶ ἀφιλαυτίας εἰς ὃν κατάρθουν νὰ φθάσουν διὰ τῆς προσπαθείας τῶν. Εἶνε πρόδηλον ὅτι τιθεμένης τῆς ἀφιλαυτίας ὡς βάσεως οἰουδήποτε φιλοσοφικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι πνεῦμα ἀνεξιθρησκείας καὶ δὴ φιλαλλοδοξίας διέκρινε τοὺς εἰρημένους θεοσόφους. Οὕτως ὁ Ἀμμώνιος Σακκάς ἐπέμενε διδάσκων καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι ὅλαι αἱ φιλοσοφίαι τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, ἐτέλουν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ, ὡς πρὸς τὰ οὐσιώδη, αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν ἦσαν ἀνάξια λόγου ἄτε μὴ θίγουσαι τὴν οὐσίαν. Ὅτι πράγματι δὲν δύναται ἄλλως νὰ συμβῆ διότι πᾶσαι αἱ οὐσιαστικαὶ δοξασίαι τῶν ἀνθρώπων προέκυψαν ἐκ μιᾶς καὶ ἐνιαίας παναρχαίας κοινῆς πηγῆς, ἧς τὰ στοιχεῖα εὐρίσκομεν εἰς πᾶν θρήσκευμα τοῦ κόσμου. Αὕτη ἀκριβῶς εἶνε ἡ στάσις τῶν σημερινῶν θεοσόφων. Ἐχουσιν ὑπὸ ἐρευναν τὰ ποικίλα καὶ παντοῖα θρησκευτὰ καὶ φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀδιαφοροῦσιν ὡς πρὸς τὰς ἐπουσιώδεις διαφοράς τῶν, διαβλέπουσι τὸν μίτον τῆς ὁμογενείας ὅστις διήκει διὰ πάντων, καὶ βαίνουν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν κοινὴν αὐτῶν οὐσίαν διότι αὕτη εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ μία, αἰωνία ἀληθεία, ἧς αἱ παντοδαπαὶ δοξασίαι εἰσὶν ἀπλαῖ ἐκφάνσεις.

Αἱ δοξασίαι ἔρχονται καὶ ἀντιπαρέρχονται, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ἡ σύνθεσις τῶν νόμων καὶ τῶν παντοίων αὐτῶν ἐκφράσεων ἐν πάσαις ταῖς ἐποχαῖς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὅπως ἡ λευκὴ ἀκτίς τοῦ ἡλίου εἶνε ἡ σύνθεσις ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ ὅλων τῶν ἀποχρώσεων. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ σκέπτεσθαι ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη εὐθύς μετὰ τὰς ἐπαναστάσεις τὰς συνταραξάσας τὴν Εὐρώπην πρὸ ἑξηκονταετίας. Τὸ κράτος τοῦ δογματισμοῦ εἶχε καταπέσει ὑπὸ τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος νὰ ἐρευνᾷ, μεταβίβη καὶ ἀναδημιουργῆ. Ἡ ἐρευνα ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔρνεται νὰ περιορισθῆ εἰς κρυσταλλωμένας θεωρίας ἀποκλειούσας τὴν παραβολὴν καὶ τὴν σύγκρισιν. Εἶνε λοιπὸν φυσικὸν ὅτι ἅπαξ ἀφέθη ἡ ἀνθρωπίνῃ κρίσις ἐλευθέρᾳ νὰ μορφῶνῃ τὰς πεποιοθήσεις τῆς, ἔδει νὰ ἐμφανισθῆ ἡ συγκριτικὴ αὕτη μελέτη τῶν θρησκείων καὶ φιλοσοφιῶν, ἡ ἐρευνα αὕτη τῆς ἀληθείας ἐν μέσῳ τῶν πολυσχιδῶν συστημάτων. Ὅτι προσέλαβε τὸ ὄνομα θεοσοφία, εἶνε περίπτωσις δευτερευούσης σπουδαιότητος, διότι ἡ εἰρημένη δρᾶσις ἡδύνατο νὰ γίνῃ γνωστὴ ὑπὸ οἰουδήποτε

ἄλλο ὄνομα. Ἴσως ἄλλο τι ὄνομα θὰ ἦτο εὐστοχώτερον, ἀλλὰ ὅπως καὶ ἂν ὠνομάζετο, ἡ οὐσία εἶνε ἡ αὐτή. Ἐξ ἄλλου δὲ διὰ τῆς συνωνυμίας συνδέονται δύο ἐποχῆν παράλληλοι ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἀποστολὴν των—ἡ καθ' ἡμᾶς ἐποχὴ καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ νεωτέρα Θεοσοφία ἀνέτειλεν ὡς ἀνάτηψις ἀπὸ τῶν δεσμῶν εἰς ἃς κατεδίκαζον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὁ δογματισμὸς καὶ ἡ πρόληψις περὶ ὑπερφυσικοῦ. Πρῶτον δίδαγμα τῆς συγχρόνου ὅπως καὶ τῆς ἀρχαίας Θεοσοφίας εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑπερφυσικόν· ὅτι ἡ Θεότης δὲν εἶνε ὑπεράνω, ἀλλ' ἐντὸς τῆς φύσεως· καὶ ὅτι οὐδέποτε ἀποκλείεται τὸ ἐρευνᾶν. Ὁ δογματισμὸς τῶν ὑλοφρόνων δὲν εἶνε ὀλυγώτερον ὀλέθριος τοῦ δογματισμοῦ τῶν θεολόγων. Τὸ δόγμα ὅτι τὰ ἀγνωστα ἡμῖν εἶνε ἀνύπαρκτα, συγκεφαλαιοῖ τὴν λεγομένην ἐπιστημονικὴν στάσιν, ἀλλ' ἐντούτοις εἶνε δόγμα, τουτέστιν αὐθαίρετος βεβαίωσις, καὶ ὡς τοιοῦτον δεσμεύει τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ἀποκλείουσα τὸ φῶς τῆς ἐρέυνης. Ἡ Θεοσοφία λοιπὸν διαμαρτύρεται κατ' ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τούτων τοῦ δογματισμοῦ—τοῦ τε θεολογικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ, καὶ ἐνεφανίσθη ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἢ τοιαύτη διαμαρτυρία ἦτο ἐπείγουσα διότι συντριβέντος τοῦ θεολογικοῦ δογματισμοῦ, ἠπέλει τὸν κόσμον διὰ μείζονος τυραννίας ὁ ἐπιστημονικὸς δογματισμὸς. Ἡ Θεοσοφία σώζει ἀπὸ τὰ δίκτυα τῆς ψευδεπιστήμης τονίζουσα ὅτι ἀληθὴς ἐπιστήμη εἶνε ἡ ἐρευνα καὶ τὸ σέβας. Τὰ περιεργώτατα προβλήματα τῆς ψυχολογίας ἢ ψευδεπιστήμη θὰ διετίθετο νὰ ἀψηφίσῃ, ἀλλ' ἡ Θεοσοφία τὰ ἤγαγεν εἰς τὸ μέσον πρὸς ἐρευνα καὶ ἐξήγησιν. Ὑπάρχουν ὕψη εἰς τὸ ὅποια ἡ Ἀνθρωπότης μέλλει ν' ἀναρριχηθῇ. Ἡ ψευδεπιστήμη ἀγνοοῦσα αὐτὰ θὰ προτίμα νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀνύπαρκτα. Ἡ Θεοσοφία ὁμῶς μας ὠθεῖ εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν ἀγνώστων πραγματικοτήτων καὶ ἀποκαλύπτει ἡμῖν πεδίων ἐπιστήμης εὐρύτατον καὶ δὴ ἄπειρον. Ἡ Θεοσοφία ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς ζηλωτὰς αὐτῆς ὅτι τὸ Σύμπαν καὶ τοὺς κόσμους του διέπει σύστημα νόμων ἀκάμπτων αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων, βοηθεῖ δὲ ἡμᾶς ἵνα, ἐρευνῶντες τοὺς νόμους τούτους, συνάγωμεν τὰ συμπεράσματά μας καὶ ῥυθμίζωμεν τὸν βίον μας. Πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς θεοσοφικῆς ἀποστολῆς ἰδρύθη τῷ 1875 ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία. Πρῶτοι ἰδρυταί της ἦσαν ὁ ἀμερικανὸς Συναγματάρχης Ὀλκωτ, καὶ ἡ ῥωσὶς Ἑλένη Βλαβάτσκυ. Περὶ ἀμφοτέρων προσήκει νὰ ὁμιλήσω εἰδικῶς ὅπως ὁ ἀναγνώστης μορφώσῃ ἀκριβῆ γνώμην περὶ τῆς ἀξίας των ὡς μοχλῶν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως ἢν ἐνεκαίνισεν ἡ ὑπ' αὐτῶν ἰδρυθεῖσα Ἐταιρία. Ἀλλὰ προηγουμένως θὰ συμπληρώσω τὰς εἰδήσεις ταύτας περὶ τοῦ κινήματος. Τὸ καταστατικὸν τῆς Ἐταιρίας ἀγγέλλει ὡς τριπλοῦν τὸν σκοπὸν εἰς ὃν πᾶν μέλος αὐτῆς καλεῖται ν' ἀποβλέπῃ, τὸν ἐξῆς:

α') δημιουργῆσιν πυρῆνος παγκοσμίου ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων, ἀδιακρίτως φυλῆς, θρησκείας, φύλλου, τάξεως, χρώματος. β') ἐνθάρρυνσιν τῆς σπουδῆς τῶν ἀνατολικῶν φιλολογιῶν, θρησκειῶν, φιλοσοφιῶν, καὶ ἐπιστημῶν. γ') ἐρευνα τῶν μήκω ἐξηγηθέντων νόμων τῆς φύσεως, καὶ τῶν λαθανουσῶν δυνάμεων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἐπέκεινα τοῦ τριπλοῦ τούτου σκοποῦ, ἡ Ἐταιρία οὐδὲν ἄλλο ἀπεκδέχεται ἀπὸ τὰ μέλη της. Δύνασαι νὰ εἶσαι θεοσοφιστῆς καὶ νὰ φρονῆς ὅπως θέλεις, ὑποτίθεσαι μόνον ἀφορῶν εἰς ἐν τῶν ἄνωθι τριῶν κεφαλαίων δράσεως, ἢ εἰς δύο ἢ καὶ εἰς τὰ τρία ἀλλ' εἰς τὸ πρῶτον ἀπαραιτήτως. Εἶνε πρόδηλον ἄρα ὅτι τὰ διδάγματα τῆς Ἐταιρίας δὲν εἶνε δόγματα ἀλλὰ ὑποθέσεις ἐξηγοῦσαι πολλὰ φαινόμενα καὶ λύουσαι πολλὰ προβλήματα. Ὑπάρχει ἐν μέσῳ τῶν θεοσοφιστῶν ἡ παράδοσις καὶ παρὰ πολλοῖς ἐξ αὐτῶν ἡ πεποιθήσις ὅτι τὴν Ἑλένην Βλαβάτσκυ ἐδίδαξαν μεγάλοι τιμες ἐρευνηταί τῶν νόμων τῆς φύσεως, οἵτινες εὐτύχησαν ν' ἀναπτύξωσιν ἐν ἑαυτοῖς σπουδαιότητας τινὰς ἐκ τῶν λαθανουσῶν δυνάμεων ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅτι πρῶτα ἡ Ἐταιρία τελεῖ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν μεγάλων ἀλλ' ἀφανῶν τούτων ἀνθρώπων. Ἐντὸς βραχέος χρόνου, ἡ Ἐταιρία κατέστη πολυμελῆς καὶ εἴλκυσεν εἰς ἑαυτὴν πολλὰ τῶν διαπρεπεστέρων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς μας. Κλάδοι αὐτῆς ἰδρύθησαν ἐν πλείσταις χώραις τοῦ κόσμου. Εἰς ἡκμαζεν ἐν Κερκύρα πρὸ εἰκοσαετίας, ἐκπνεύσας βραδύτερον ἐλλείψει μελῶν. Τῷ 1885 ἦτοι δεκαετιάν μετὰ τὴν ἰδρύσιν, ἡκμαζον 125 κλάδοι, τῷ 1895 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο διπλάσιος, σήμερον δὲ τὰ μέλη τῆς Ἐταιρίας καθ' ὅλον τὸν κόσμον εἶνε περὶ τὰς 30,000, καὶ ἀντιπροσωπεύουσι πᾶσαν ἐθνότητα καὶ πᾶσαν θρησκείαν. Ἐν διεθνῆς Συνέδριον αὐτῶν συγκροτεῖται κατ' ἔτος. Φέτος, ὡς εἶδομεν, συνεκροτήθη ἐν Παρισίοις, πέρυσι δὲ ἐν Λονδίῳ, καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, τὸ θεοσοφικὸν Συνέδριον θὰ συγκροτηθῇ ἐν Μονάχῳ. Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου ἦτο λίαν ἐπιτυχῆς. Μεγαλοπρεπὲς μέγαρον ἐν τῇ ὁδῷ Μαγγελάνου, παρὰ τὰ Ἡλύσια πεδία, ἐχρησιμοποιήθη πρὸς τοῦτο καὶ τὰς ἐργασίας ἐνεκαίνισεν ὁ Ὀλκωτ. Ἀνεγνώσθησαν μελέται ποικίλων θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὰ προειρημένα κεφάλαια. Ἰδίως ἐξετιμήθη ἐν ὠραῖον ἀνάγνωσμα τοῦ Ἰνδοῦ Ταραπορβάλα ἀναπτύξαντος τὴν ιδέαν ὅτι ἡ εὐδαιμονία εἶνε μόνον ἐφικτὴ εἰς τὸν στέργοντα νὰ καθιστᾷ ἑαυτὸν πηγὴν εὐδαιμονίας ἄλλων, καὶ ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐπιζητουμένη οὐδέποτε ἐπιτυγχάνεται, ἀλλ' εἶνε ἀναπόδραστος ὅταν ἀπλῶς τὴν ἀποδεχώμεθα ὡς ἐπεισόδιον τοῦ βίου μας καὶ οἶουεῖ ὡς ἀπροσδόκητον ἀμοιβὴν ὑπηρεσιῶν μας ὑπὲρ τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐπίσης ἐξετιμήθη τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἀγγλοῦ Mead, ἐρευνητοῦ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Μῆδ ὠμίλησε “περὶ τῆς θρησκείας τοῦ λόγου” καὶ εἶπεν ὅτι ἵνα ἐννοηθῇ ἡ φιλοσοφία τοῦ Χριστοῦ, δεῖν πρῶτον νὰ ἐννοηθῶσιν αἱ διδασκαλίαι τῶν ἐλλήνων ἰδίως τοῦ Πυθαγόρα καὶ Ἐρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου.

Ἡ θεοσοφικὴ θεωρία εἶπε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀφθαρτος, ὅτι φέρει τρία περιβλήματα ἐν περὶ τὸ ἄλλο. Τὸ ὄρατον σῶμα εἶνε ἐν τῶν τριῶν περιβλημάτων καὶ ὅταν ὁ θάνατος ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸ σῶμα, ἀποσπᾷ καὶ τὰ δύο ἕτερα περιβλήματα. Τῶν δύο τούτων τὸ μὲν ἐγγὺς τοῦ σώματος χρησιμεύει διαρκούσης τῆς ζωῆς, ὅπως διοχετεύη εἰς τὸν ὑλικὸν ὀργανισμὸν τὴν ζωτικότητα τοῦ μεθεπομένου στοιχείου. Ἐχει σύστασιν αἰθερίαν καὶ ὀνομάζεται τεχνικῶς "αἰθέριον σῶμα." Ὑφίσταται πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ ὑλικοῦ σώματος καὶ ἀποθνήσκει μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Εἶνε ἐλαστικὸν καὶ ἐπομένως ἀυξομειοῦται τὸ μέγεθος κατὰ τὰς περιστάσεις, μάλιστα ἐνίοτε ἀπομακρύνεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ σῶμα ἐν ληθάργῳ. Τὸ μεθεπομένον στοιχείον εἶνε τρόπον τινα διακεχυμένον ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ προκείμενον νὰ συμβῇ σύλληψις ἀπεργάζεται ἐστὶν ἵνα ἐπιδαψιλευῖται εἰς τὸ αἰθέριον σῶμα ἢ διοχετευτέα ζωτικότης. Τεχνικῶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ "πνοὴ ζωῆς." Πρὸς εὐκολίαν τοῦ λόγου τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα ἀποκαλοῦμεν δι' ἑνὸς ὀνόματος "ἄνθρωπινον σῶμα," ἀλλὰ αὐτὰ τὰ τρία δὲν εἶνε ὁλόκληρον τὸ ἄνθρωπινον ὄν. Ἐχομεν ἄλλα τρία στοιχεῖα. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων τὸ μεσαῖον εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀφθαρτος, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ. Τῶν δύο ἄλλων στοιχείων τὸ μὲν ἐνδότερον εἶνε ὁ θεᾶνθρωπος, τὸ δὲ ἐξώτερον (ἐγγὺς τῷ σώματι) ὁ θυμάνθρωπος. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶνε μεταξύ, χωριστὴ μὲν ἑκατέρωθεν, ἀλλ' ἐξαρτωμένη ἀμφοτέρωθεν. Ὁ θυμάνθρωπος, ὡς ἐκ τῆς λέξεως γίνεται δῆλον, εἶνε ἐστία ἐνστίκτων παθῶν, ὀρέξεων, ἐπιθυμιῶν. Ἐπέκεινα τοῦ θυμάνθρωπου πρὸς τὰ ἐνδον ἢ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἶνε, ὡς εἶπομεν, τὸ στοιχείον τὸ ὁποῖον λέγει "ἐγὼ" ὅταν τις ὀμιλῇ. Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της μεταξύ τοῦ θυμάνθρωπου καὶ τοῦ θεαυθρώπου διχάζεται εἰς ὑπερτέραν καὶ κατωτέραν ψυχὴν, κατὰ λόγον τῆς κλίσεως αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ὑπερτέρα εἶνε ὀριστικῶς ἀφθαρτος, καὶ ἐν αὐτῇ ἀποταμιεύεται ἡ πείρα καὶ ἡ γνώσις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἐξελίξεως. Ἡ κατωτέρα ἀποτελεῖ τὴν "ἀτομικότητα" τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου χάριν τῆς ὁποίας ὁ ζωῶδης διαχωρίζεται ἀπὸ τὸν πολιτισμένον νοῦν. Ὑπεράνω, ἤτοι ἐνδότερον τῆς ὑπερτέρας ψυχῆς εἶνε ὁ θεᾶνθρωπος ὅστις δίδει ἐστὶν εἰς ὅλας τὰς θέλας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ιδιότητας. Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, πρὸς εὐκολίαν τοῦ λόγου, ἀποκαλοῦνται μὲ ἐν ὄνομα "ἀνθρωπίνη ψυχὴ." Ἐπέκεινα αὐτῶν ὑφίσταται καὶ ἐπιφοιτᾷ ἐν συνδέσμῳ πρὸς τὰ ἕξ στοιχεῖα, ἐν στοιχείῳ ὡς κορωνὶς τῆς ἐπτάδος. Τὸ ἕβδομον τοῦτο στοιχείον καλεῖται πνεῦμα, καὶ δὲν συνδέεται πρὸς μόνον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ὑπαρξιν, φανεροῦται δὲ ὡς ἕβδομον στοιχείον τοῦ ἀνθρώπου, μόνον ἐν συζυγίᾳ μετὰ τοῦ θεαυθρώπου (τοῦ ἔκτου στοιχείου) μεθ' οὗ συναποτελεῖ τὸν θεῖον σπινθῆρα, καὶ ἐν ᾧ περιέχονται πᾶσαι οἱ λαυθάνουσαι δυνά-

μεις τῆς ἀπείρου ἐξελίξεως. Τὸ ἕβδομον στοιχείον εἶνε ὄχι μόνον ἀφθαρτον, ἀλλὰ καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἐνιαῖον. Ἀντιστοίχως πρὸς τὴν ἐπταδικὴν σύστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπταδικὴ εἶνε καὶ ἡ σύστασις τοῦ Σύμπαντος, κατὰ συνέπειαν ἀναλόγως τῶν κλίσεων ἡμῶν μετέχομεν βίου ἀντιστοίχως ἀρμόζοντος εἰς αὐτάς. Ἡ θεοσοφία διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννᾶται ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, ἐκάστοτε δὲ εἰς ἀνωτέραν πνευματικὴν περιωπὴν τῆς προηγουμένης, ἀρκεῖ νὰ ἔχη κάμει τὴν δέουσαν χρῆσιν τῶν εὐκαιριῶν τοῦ πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ προλαβόντι βίῳ, εἰ δὲ μὴ, γεννᾶται ὑπὸ συνθήκας ἱκανὰς νὰ τὸν πείσωσι νὰ κάμῃ τὴν εἰρημένην δέουσαν χρῆσιν. Ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐξελίξεως καὶ δὴ ἐξηγεῖ τὸν νόμον του. Ἐξηγεῖ ὅτι προορισμὸς πάντων εἶνε ἡ διηκεκὴς ἐξέλιξις πρὸς ὑψηλότερα ἐπίπεδα πνευματικότητος, ἐπομένως πρὸς τὴν γηθοσύνην καὶ τὴν εἰρήνην, ἔστω καὶ διὰ μέσου ἄλγους καὶ ἔριδος.

Τὰ διδάγματα τῆς Ἡ Θεοσοφίας δὲν μᾶς προσκαλεῖ νὰ τὰ πιστεύσωμεν. Μᾶς προσκαλεῖ μόνον νὰ λάβωμεν ἐπίγνωσιν αὐτῶν ἀναπτύσσοντες τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ἀντίληψιν, προσφέρουσα οὕτω χεῖρα βοηθείας εἰς τὴν σταδιοδρομίαν μας. Πρεσβεύει ὅτι ἀπούσης γνώσεως τὸ πιστεῦειν δὲν διαφέρει τοῦ μὴ πιστεῦειν, ἡ στάσις τῆς ἐπομένως συμπύπτει μὲ τὴν στάσιν τοῦ ἀσπαζομένου τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐρεῦνης.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ Ο ΔΙΑΚΑΕΣΤΑΤΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ.

Ἐσημείωσα ἤδη ἐν προηγουμένῳ τεύχει περὶ τοῦ ἰταλικοῦ συγγραμματος τοῦ Γαετάνου Νέγγρη, ὅπερ ἡ δούκισσα Λίττα Βισκόντη-Ἀρέζε μετέφρασεν εἰς τὸ ἀγγλικὸν καὶ ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον Julian the Apostate. Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἐξηγτηλήθη, καὶ παρασκευάζεται νέα εἰς ἓνα τόμον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Fisher Unwin. Ὅτι τόσω ταχέως βιβλίον κωλούμενον πρὸς 26 φράγκα τὸ ἀντίτυπον ἐξηγτηλήθη, εἶνε δηλωτικὸν τοῦ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἡ παθητικὴ μορφή τοῦ φιλοσόφου Αὐτοκράτορος κινεῖ ἔτι καὶ νῦν μετὰ πάροδον δεκαεπτὰ αἰώνων, δικαιοῖ δὲ καὶ τὸ εὐμένες τῶν ἡμετέρων κρίσεων περὶ τῆς μεταφράσεως ἦν τόσω γλαφυρῶς ἐφιλοτέχνησεν ἡ δούκισσα, καὶ τῆς ἐμβριθείας καὶ ἀμεροληψίας μεθ' ἧς ἐπραγματεύθη τὸ θέμα του ὁ ἰταλὸς συγγραφεὺς. Μία τοιαύτη μελέτη ὀντως ἀπρητίτο καὶ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ λείψουν καὶ ἄλλαι ἐρευναι περὶ τοῦ σημαντικοῦ ἐκείνου κινήματος, οὗ ἄξιν ἐγένετο ὁ Ἰουλιανός, πρὸς παλιόρθωσιν τῆς ἐλληνικῆς θρησκείας πενηκονταετίαν ὄλην ἀφ' ὅτου ὁ Χριστιανισμὸς εἶχεν ἐπιστημοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, θεῖου τοῦ Ἰουλιανοῦ. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ὁ ἐλληνισμὸς ὀφείλει εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἐνθουσιώδους τούτου λάτρου τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως καὶ σοφίας, εἶδος τι ἐπανορθώσεως διὰ τὸ ἀδίκημα τὸ προσγεγόμενον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἣτις παρέδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὰς μέλλούσας γενεὰς ἐστιγματισμένον μὲ τὸ ἐπίθετον τοῦ παραβάτου, ὅα συμφωνήσωσι μετ' ἐμοῦ πολλοὶ ἀφοῦ ἀγαγνώσωσι τὴν

μελέτην τοῦ Νέγρη καὶ ἀναμφιβόλως θὰ προσεγίνετο κέρδος εἰς τὴν ἑλληνικὴν λογογραφίαν καὶ διανόησιν εἴποτε ἐφιλοτεχνεῖτο καὶ ἐξεδίδετο μία ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος. Πιστεύω μάλιστα ὅτι θὰ εὐρίσκοντο ἐνθουσιώδη καὶ γενναῖα πνεύματα συνηγοροῦντα ὑπὲρ παραστατικῆς τιμῆς ἐν Ἀθήναις εἰς τὸν μόνον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἄνακτα οὐ ἢ καρδία δευκνύει ἐγκεχαραγμένα μετὰ στοργῆς μέχρι τέλους τοῦ βίου του τὰς λέξεις Ἑλληνισμός, καὶ Ἀθηναίαι. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀμυνομένη κατὰ τοῦ φιλελληνικοῦ ζήλου του τὸν ἐπλήρωσε καὶ ἀπηλλάχθη θανασίμου ἐχθροῦ. Δὲν τὴν ψέγω διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἡ πολεμικὴ σημασία τῆς στάσεώς της ταύτης ἤδη ἀντεπαρήλθε, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν πᾶσαι αἱ θρησκείαι τοῦ κόσμου ἐρευνῶνται πρὸς ἄγρην τῶν μαργαριτῶν των, θὰ ἦτο ἄχαρι νὰ ἐξακολουθῆ προεβείναι τὴν αὐτὴν στάσιν ἢ ἑλληνικὴ φυλὴ ἢ ἡ ἀρχαία θρησκεία ἐγκλείει ἴσως τοὺς τιμαλφεστάτους τῶν μαργαριτῶν, καὶ νὰ ἐξακολουθῆ ἀναγνωρίζουσα τὸ στίγμα τὸ ἐγκολαφθὲν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μεγίστου τῶν θιασωτῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Τί ἄρα ἦγε τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐμφορῆται τόσῳ ἀπείρου ἔρωτος πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας καὶ τούτης περιφρονήσεως πρὸς πᾶν ὅ,τι μὴ ἑλληνικόν; Ἐἶχε ποτισθῆ παιδιόθεν ἀπὸ τὰ νύματα τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ δὲν ἔσχε καιρὸν νὰ συστηματοποιήσῃ τὰς ἐντυπώσεις του καὶ εἰσδύσῃ εἰς ἀρκετὸν βάθος ὥστε νὰ κατανοήσῃ τὸν γνήσιον ἑλληνισμὸν οὐ ἐκφάνσεις ἀτελεῖς καὶ πολλάκις στρεβλαὶ ἦσαν αἱ ἐξωτερικαὶ μέθοδοι τῆς λατρείας. Οὐτε ἔσχε εὐκαιρίαν νὰ ἐνοήσῃ τὸν γνήσιον χριστιανισμὸν οὐ ἀτελεῖς καὶ ἐν πολλοῖς στρεβλῇ ἐκφάνσεις εἶνε ἢ ἐπισημοποιηθεῖσα διακανόνισις. Ὁ Ἰουλιανὸς κατέτριψε τὰ παραγωγικώτερα ἔτη τοῦ βίου του εἰς ἐκστρατείας καὶ μάχας, καὶ εἰς τὴν μέριμναν τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους. Εἰς πάντα ταῦτα ἀνεδείχθη θαυμάσιος καὶ αἱ καταπληκτικαὶ νίκαι του ἐπλήρωσαν τὴν οἰκουμένην τῆς δόξης του. Ἐν μέσῳ τῶν περισπασμῶν του οὐδέποτε ἐπέτρεπε νὰ παρέλθῃ στιγμή εὐκαιρίας χωρὶς νὰ μελετήσῃ τοὺς προσφιλεῖς του ἑλληνας συγγραφεῖς ἢ γράψῃ τι περὶ ἑλληνισμοῦ καὶ Ἑλλάδος. Ἡ θεοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας εἶχεν ἐλκύσει τὸ πνεῦμα του ἰσχυρότατα ἀλλ' ὁ μαθητὴς τοῦ Ἰαμβλίχου δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφιερῶσθαι ὁλόκληρον τὸν χρόνον του εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Θεοσοφίας. Δὲν ἦτο ἀναχωρητὴς ἦτο κεφαλὴ ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας, καὶ ἂν κατέκτησε τὴν καρδίαν του ἢ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας μᾶλλον ἢ ἡ ἐσωτερικὴ. Δὲν πταίει αὐτός, ἀλλ' αἱ συνθήκαι τοῦ περιβάλλοντος. Ἄν ἔξῃ ἄλλα τριάκοντα ἔτη ἴσως θὰ εὕρισκε καιρὸν νὰ ἐμβαθύνῃ, καὶ σταθμίσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ τε γνησίου Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ γνησίου Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ μετεμόρφου τὸν κόσμον ὡς ἦτο καὶ τὸ ὄνειρόν του. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριάμβου του, μαχόμενος κατὰ τῶν περσῶν, δύο ἔτη ἀφ' ὅτου ἀνῆλθεν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον ἔπεσε βληθεὶς ὑπὸ ἐχθρικῆς, καίτοι ὄχι περσικῆς, χειρὸς. Ἄγνωστον τίς ἠκόντισε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ ἐνδείξεις πᾶσαι ἄγουσιν ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τὴν θεωρίαν ὅτι χεῖρ χριστιανοῦ ἔδωκε τέρμα εἰς τὴν τούτης γοητείας καὶ χάριτος πλήρη ζωὴν του. Τὸ μῖσος ὑπὲρ κατ' αὐτοῦ συνέλαβεν ἢ Ἐκκλησία ἦτο ἀληθῶς ἄγριον. Οἱ καταδιώξαντες αὐτὴν αὐτοκράτορες, οἱ σπείραντες τὸν τρόμον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, οἱ χίσαντες ποταμοὺς χριστιανικοῦ αἵματος οἱ ἐμβαλόντες πῦρ καὶ σίδηρον εἰς τὸ πλήρωμά της δὲν ἐπέσυρον τὴν ἐχθρότητά της τόσον ὅσον ὁ ἀνθρωπιστὴς Ἰουλιανὸς ὁ μηδὲ σταγόνα

χριστιανικοῦ αἵματος χύσας, ὁ μηδέποτε καταδιώξας εἰμὴ ὁσάκις οἱ χριστιανοὶ ἐδήουν, ἐλεηλάτουν καὶ ἐσφαζον τοὺς λατρεύοντας ἐν τοῖς ναοῖς τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀληθῶς ὁ Ἕλληνας ἐκείνος ὅστις, ἀφοῦ ἐρευνήσῃ ἀπαθῶς τὰς τέσσαρας συγχρόνους πηγὰς περὶ Ἰουλιανοῦ, δὲν διατίθεται ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας του νὰ ζητήσῃ συγγνώμην ἀπὸ τὸν διακαέστατον τῶν φιλελλήνων τὸν τόσῳ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως ἀδικηθέντα, θὰ ἔχῃ βαθύτατα τὴν ψυχὴν του ποτισμένην ἀπὸ τὴν θεολογικὴν προκατάληψιν. Αἱ τέσσαρες σύγχρονοι πηγαὶ εἶνε αἱ ἀφηγήσεις τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου, οἱ λόγοι τοῦ Λιβανίου, οἱ λόγοι Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ἰουλιανοῦ. Ὁ Νέγρης σταθμίζει καὶ τὰς τέσσαρας μετὰ θαυμαστῆς συμπαραβολικῆς ὀξυνοίας καὶ παντάπασιν ἀμερολήπτως, ἀρύεται δὲ πολῦτιμον φῶς ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ κατορθώνει νὰ παρουσιάσῃ ἡμῖν τὸν ἀληθινὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρός. Αἱ ἀφηγήσεις τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀμεροληψίας. Ὁ γράψας οὐτε ἦτο χριστιανὸς οὐτε ἐφρόντιζε περὶ θρησκευτικῆς παλινορθώσεως. Ἦτο θαυμαστὴς τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐδίστασε νὰ τὸν ἐπικρίνῃ διὰ τὸν θρησκευτικὸν ζήλον του. Ὁ Λιβάνιος ἦτο εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων ἐλλήνων τῆς ἐποχῆς, ἐμίσει δὲ τὸν χριστιανισμὸν ἐκ στενοῦ πατριωτισμοῦ, ἦτοι ὑπισθοδρομικῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὰ πάτρια. Τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ Λιβανίου ἦτο ὁ Γρηγόριος. Ἦτο ὅλος πῦρ ὑπὲρ τοῦ ἐπισημοποιημένου χριστιανισμοῦ, καὶ ἀφ' ἧς ἐτέλει ἐν Ἀθήναις συμμαθητὴς τοῦ Ἰουλιανοῦ ἠσθάνθη ἀπ' ἐνστίκτου σφοδρὰν ἀντιπάθειαν κατὰ τοῦ σιγγλοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ ἡγεμονόπαιδος. Τὰ διασωθέντα ἔργα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐπιμελῶς ἐρευνώμενα ἀποκαλύπτουσι ψυχὴν γενναίαν, πλήρη ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸν Πλάτωνα, καὶ τὴν νεοπλατωνικὴν Σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, ψυχὴν παραπαίουσαν μὲν ἐνίοτε ὡς ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ ζήλου της, ἀλλὰ ἀναμφισβητήτως ποθοῦσαν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἀνθρωπότητος. Εἶνε λίαν γοητευτικὴ ἢ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου οἷον κατήρτισεν αὐτὸ ὁ Νέγρης. Νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει μυθιστόρημα καίτοι πᾶσα φράσις ἐσταθμίσθη αὐστηρῶς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. Ἀλλ' ἡ ἀποψις ἐξ ἧς ὁ Νέγρης κρίνει εἶνε ἢ ἀποψις τοῦ λεγομένου νεωτέρου πνεύματος ὅπερ καταδικάζει πάντα θρησκευτικὸν ἢ φιλοσοφικὸν ἐνθουσιασμόν. Ὁ θέλων νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῆς δράσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ κλίνων νὰ τὴν ἐκτιμήσῃ ἰδίως ὡς ἐλέγχουσαν ἐνδότερα ψυχικὰ κίνητρα, ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ ἀφ' ἐνὸς αὐτὸ τὸ λεγόμενον νεώτερον πνεῦμα, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν οὐχ ἦττον ἀπελπίζουσαν ἀποψιν ἐκείνην ἐξ ἧς κρίνουσι τὸν Ἰουλιανὸν οἱ θιασῶται τοῦ χριστιανικοῦ δογματισμοῦ. Ὁ Ἰουλιανὸς ἔδρασε μετὰ πλάνης, ἀλλὰ δὲν ἔδρασε ἐπὶ ματαιῷ. Ὅταν ὁ κόσμος ἐνοήσῃ τὴν ἐνδοτέραν πηγὴν πάσης ἐξωτερικῆς δράσεως θὰ ἐκτιμήσῃ τὸν Ἰουλιανὸν προσσηκόντως. Ἡ πλάνη τοῦ ἀνδρός ἦτο ὅτι ἐπεδίωκε νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς θυσίας πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς τύπους τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας τοῦ ἑλληνισμοῦ. Δὲν ἀντελήφθη τὸ μῆνυμα ὅπερ ἡ ἐνδον θεότης τῷ διεβίβαζεν ὅτι ὁ αἰὼν ἀπῆτει νέας μεθόδους, νέαν οὕτως εἰπεῖν τροφὴν χάριν τῶν πολλῶν. Τὴν νέαν ταύτην τροφὴν ἐξησφάλιζε ἤδη τοῖς πολλοῖς ὁ χριστιανισμὸς, ἀφοῦ ὁ ἑλληνισμὸς ἔπαυσε πλέον ἀσκῶν ἐπ' αὐτῶν οἰανδήποτε ἐπίδρασιν. Ὅσον δ' ἀφορα τοὺς ὀλίγους, οὗτοι ἰκανῶς ἐτρέφοντο ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, καὶ ἦρκει ὁ Ἰουλιανὸς νὰ προστατεύσῃ αὐτὴν τὴν πηγὴν. Ἄν περιωρίζετο εἰς τοῦτο, καὶ ἔξῃ μίαν ἔτι γενεάν, οἱ ὀλίγοι θὰ εὕρισκον τὴν πολῦτιμον τροφὴν ἣν ἐγκλείει ὁ

χριστιανισμός και δὲν θὰ ἠνοίγετο τὸ χάσμα ὅπερ ἠνοίχθη μεταξὺ χριστιανισμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ, διὰ τῆς ἐκατέρωθεν ἐμμοῆς εἰς τὰς ἐξωτερικότητας ἐπὶ σφαγιασμῷ τῆς ἐσωτερικότητας. Ἐν τούτοις ὁ βίος τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀποδεικνύει τρανῶς τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς ἐσωτερικότητας, καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ ματαίῳ. Ἡ δράσις του διατρανοῖ τὴν βιονομικὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ ἐνδότερος βίος εἶνε ἡ πηγὴ παντὸς σθένους καὶ πάσης μεγαλουργίας.

ΕΡΕΥΝΗΜΑΤΑ.

Ο ΝΟΜΟΣ ΓΡΑΜΜΩΝ.

Εἶνε λίαν εὐχάριστον ὅτι τὸ ἄρθρον μας περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις σκληρότητος πρὸς τὰ ζῶα συνετάραξεν ἑλληνικὰς τινὰς καρδίας. Ἄν δὲ ἐν Ἑλλάδι ἀπέχη εἰσέτι ἡ ἡμέρα νομοθετικῆς περὶ τούτου προνοίας, ἐν Αἰγύπτῳ ὁμοίως, ὡς γράφει τις τῶν συνδρομητῶν μας, ὑπάρχει πιθανότης ὅτι τινὲς τῶν ἐκεῖ ἐλλήνων κινούμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ τοῦ Ἰουλίου λεχθέντων θὰ ἐπιδιώξωσι τὴν νομοθέτησιν ποιῆς κατὰ τῶν μεταχειριζομένων τὰ ζῶα σκληρῶς, καὶ ὅτι ὡς πρότυπον τῆς νομοθετήσεως ταύτης θὰ ληφθῆ ὁ ἐν Γαλλίᾳ νόμος Grammont. Ὁ νόμος οὗτος ἐψηφίσθη τῷ 1850 ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ του ἰδίως ἐπιτυγχάνεται ἀφ' ὅτου ἰδρύθησαν διάφοροι σύλλογοι Ἀνθρωπισμοῦ (d' Humanité). Αἱ κυριώτεραι πράξεις αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐν λόγῳ νόμου εἶνε:— Πλήγματα βίαια καὶ ἐπανελημμένα.—Τραύματα ἐπίτηδες ἐπιγυγνόμενα.—ὑπερβολικὴ ἐργασία ἢ φόρτωσις.—Στέρησις τροφῆς, ἀέρος, φωτὸς ἢ κινήσεως ἐπίτηδες ἐπιφερομένη.—Σκαιαὶ καὶ κτηνώδεις ἀπόπειραι πρὸς ἀνέγερσιν ζώου πεσόντος, ἀνευ προηγουμένης ἀποζεύξεως.—Ἐγκατάλειψις ζώου ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἀβοηθήτου.—Πᾶσα ἐνέργεια ἔχουσα ὡς ἐπακολούθημα ἄλγος ἢ βασανιστήριον οἰουδήποτε ζώου παρ' οὐ ἀπαιτεῖται πλέον τῶν δυνάμεών του.—Πᾶσα βεβουλευμένη ἢ συνεπεία ὀλιγωρίας, ἀκρωτηρίασις ἢ θανάτωσις τοῦ ζώου. Παράτασις τῆς ἀγωνίας τῶν πρὸς τροφήν σφαζομένων. Ἡ δὲ ἐπιβαλλομένη ποιῆ εἶνε ἡ πρόστιμον πέντε μέχρι δεκαπέντε φράγκων ἢ φυλάκισις ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας μέχρι πέντε.

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΑΝΤΟΥ.

Ὁ ἀγγλος γλωσσολόγος καὶ φιλέλληνας κ. Γεώργιος Χένδερσον ἐξέδωκε φυλλάδιον διανεμηθὲν κατὰ χιλιάδας, συνηγορῶν δι' αὐτοῦ ὅπως ἡ νεοελληνικὴ καταστῆ παγκόσμιος. Ἡ μέθοδος ἦν ὑποδεικνύει εἶνε νὰ διδάσκεται εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης κατὰ προτίμησιν τῶν ἄλλων γλωσσῶν καὶ νὰ διδάσκεται κατὰ τρόπον ζωντανὸν ὥστε ὁ μαθητὴς καὶ ἡ μαθήτρια νὰ ἐξέρχωνται τοῦ σχολείου μὲ πλήρη τὴν δύναμιν τοῦ ὀμιλεῖν ἑλληνιστί. Ὁ συγγραφεὺς ἀνομολογεῖ τὴν πρόοδον ἦν ἔκαμεν ἡ τεχνητὴ γλῶσσα Ἐσπεράντο,

ἀλλὰ δὲν πιστεύει ὅτι αὕτη προώρισται νὰ ἐμπεδωθῆ ὡς παγκόσμιος γλῶσσα, διότι τὰ σχολεῖα δὲν θὰ τὴν δεχθῶσι ποτὲ ὡς μάθημα. Ἡ λατινικὴ ὀμιλεῖτο ὡς διεθνὴς τὸν μεσαίωνα, ἀλλ' ἔχει πολλὰ μειονεκτήματα ἀντιστρατευόμενα κατὰ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῆς ὡς παγκοσμίου. Περὶ τῆς ἑλληνικῆς ὡς παγκοσμίου συνηγόρησε πρῶτος τῷ 1855 ὁ διαπρεπὴς γάλλος ἑλληνιστὴς καὶ φιλέλληνας Γουσταῦος Δάιχταλ. Ἐν τῷ μοναδικῷ πλεονέκτημα τῆς ἑλληνικῆς εἶνε ὅτι εἶνε ἐνταυτῷ γλῶσσα τοῦ κλασικοῦ παρελθόντος καὶ ζῶσα ἅμα τὴν σήμερον, εἶνε δὲ καὶ ὑπὸ μίαν ἐποψίαν ἐν μέρει διεθνὴς ἤδη. Τῷ 1888 ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πόθου συνηγόρησε καὶ ὁ ἐν Δαρμστάττῃ καθηγητὴς Αὐγουστος Βόλτζ γράψας καὶ βιβλίον "περὶ τῆς ἑλληνικῆς ὡς διεθνούς γλώσσης τῶν λογίων τοῦ μέλλοντος." Ὁ κ. Χένδερσον ὑποστηρίζει ὅτι ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ διδαχθῆ εἰς τὰ σχολεῖα ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ὀμιλῆται διεθνῶς, ἡ γλῶσσα μας θὰ γίνῃ ὅπως πάλαι ἐν Ῥώμῃ ὄργανον μαθήσεως, καὶ δὴ ὄργανον συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν σοφῶν τῆς Οἰκουμένης, δι' ἃ καὶ θὰ ἐδημοσιεύοντο ἑλληνιστὶ πάντα τὰ σπουδαιότερα συγγράμματα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Κατ' ἀνάγκην ἐν τοῖς σχολείοις θὰ ἐγίνετο ἡ πρωτεύουσα γλῶσσα, καὶ θὰ καθίσταντο δευτερεύουσα ἡ λατινικὴ, γαλλικὴ, γερμανικὴ καὶ ἀγγλικὴ, διότι, πάντων τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων γραφομένων ἑλληνιστί, ἡ μεταφραζομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν, οἱ ἐρευνηταὶ δὲν θὰ εἶχον ἀνάγκην νὰ μανθύνωσιν ἄλλας γλώσσας εἰμὴ ὀλίγα λατινικὰ. Οἱ ἐργαζόμενοι πρὸς ἐπικράτησιν μιᾶς παγκοσμίου γλώσσης κρίνουν ὅτι αὕτη δεόν νὰ εἶνε οὐδετέρα, δηλαδὴ γλῶσσα μὴ ὀμιλουμένη ὑπὸ τινος λαοῦ. Ἀλλ' ὁ Χένδερσον ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς μεγάλους εὐρωπαϊκοὺς καὶ ἀμερικανικοὺς λαοὺς δύναται νὰ θεωρηθῆ οὐδέτερα, ἔπειτα ὑπολογιζομένων τῶν μοναδικῶν τῆς πλεονεκτημάτων, ἢ εἰρημένη ἐναντίωσις δεόν νὰ παροραθῆ. Τὸ πρᾶγμα, φοβοῦμαι, εἶνε ἀκατόρθωτον.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

Τῷ 1842 ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ Ἀθῶ χειρόγραφόν τι τοῦ Ἰπολύτου ὅπερ ἀρχικῶς συνέκειτο ἐκ δέκα βιβλίων. Δύο ὁμοῦς πραγματευόμενα "Περὶ τῶν μυστηρίων" ἀπωλέσθησαν. Ἐν τοῖς διασωθεῖσιν ἀναφέρεται αἰγυπτιακὴ τις σχολὴ φιλοσόφων καλουμένη Σηθικὴ Γνώσις ἀκμάσασα τὸν Α' αἰῶνα. Ἐξ ἀφετηρίας τούτου ὁ ἀγγλος ἐρευνητὴς Μῆδ παρασκευάζει σύγγραμμα περὶ Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου. Τινὰ τῶν περιεχομένων μοι ἀνεκοινώθησαν. Ὁ Μῆδ κρίνει ὡς λίαν σπουδαῖον γεγονός ὅτι οὐδεὶς ἄλλος τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρει τὴν Σηθικὴν Γνώσιν, εἰμὴ ὁ Ἰπολύτος. Σηθικὴ ὀνομάσθη ἐκ Σῆθ ἢ Σήθου τοῦ αἰγυπτίου θεοῦ οὐ υἱὸς ἦν Ἑρμοῦ ὁ Τρισμεγιστος ὁ ἐξαγγελίας πρῶτος ἐν Αἰγύπτῳ τὴν

παναρχαίαν Ἐπιστήμην τῆς ψυχῆς, ἦτοι Βιονομίαν, τὴν κληθεῖσαν ἔκτοτε Γνώσιν. Ἡ φιλοσοφία λοιπὸν αὕτη ἢ διδασκομένη ἀπὸ χιλιετηρίδων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γνώσις καὶ διδάσκουσα ὅτι τὸ χρηστῶς ζῆν εἶνε τὸ ζωτικώτατον συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἡ χρηστότης καταλήγει εἰς ἡδονήν, γαλήνην καὶ εὐδαιμονίαν κατὰ νόμον τῆς φύσεως ἀναλλοίωτον, εἶνε διδαχὴ προηγηθεῖσα τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὄχι αἵρεσίς τις προκύψασα κατόπι, ὡς ἀποφαίνονται οἱ κατάρτισται τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Οὕτως φαίνεται, λέγει ὁ Μῆδ, ὅτι οὗτοι κατήρτισαν τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν ἀντλήσαντες ἐκ τῆς Γνώσεως ἢ ἀκολούθως ἐχαρακτήρισαν ὡς αἵρεσιν. Ὁ Ἱπολύτος εἶνε δριμύτατος κατ' αὐτῆς, κεραυνοβολῶν αὐτὴν ἐκ παντὸς τρόπου, ἵνα τὴν ἐξουτώσῃ καὶ οὕτω διαχωρίσῃ καὶ σώσῃ τὴν χριστιανικὴν ἐξήγησιν οἷαν μετὰ τῶν ἄλλων κατήρτισεν αὐτὴν. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν πάντες οἱ μετ' αὐτὸν πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρεύονται τὴν Γνώσιν, ἀκολουθοῦντες τὴν τακτικὴν τοῦ Ἱπολύτου. Μία τῶν θεωριῶν τῆς Γνώσεως εἶνε ὅτι τὸ Φῶς καὶ τὸ Σκότος εἶνε μία συζυγία, καὶ ἀκούομεν τὴν ἡχὴ τῆς θεωρίας ταύτης ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου.

Η ΠΡΩΤΗ ΑΛΣΕΟΠΟΛΙΣ.

Ἀξιοθαύμαστος εἶνε ἡ ταχύτης μεθ' ἧς ἀνεπτύχθη ἡ θεμελιωθεῖσα πλησίον τοῦ Λονδίνου πρώτη ἀλσεόπολις. Περὶ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπιχειρήσεως ἔγραψα ἤδη ἱκανὰ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Ἱπολογίζεται ὅτι ἡ ἀλσεόπολις θὰ περιέχῃ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρόντος ἔτους ἑκατὸν τριάκοντα οἰκίας, ἑκάστη τῶν ὁποίων θὰ περιβάλλεται ὑπὸ κήπου ἡμίσεος στρέμματος. Οἱ ἐνοικιασταὶ θὰ εἶνε πρόσωπα ἐπιδοκιμαζόμενα ὑπὸ τῆς διοικήσεως, καὶ θὰ πιστοῦνται διὰ τῶν κερδῶν τῆς κοινότητος λαμβάνοντες αὐτὰ εἰς μετοχάς. Ἡ ὅλη διαρρύθμισις τῆς ἀλσεόπολεως ὑπὸ ἐποψίῳ τοπικῆς καὶ τεχνικῆς καλλουῆς εἶνε ἐξαισία, καὶ οἱ ῥυθμοὶ τῶν οἰκιῶν εἶνε ποικίλοι. Τὸ ἐνοίκιον κατὰ μέσον ὄρον ἔσται τριακόσια φράγκα κατ' ἔτος. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀλσεόπολεως ἀνῆλθον ἤδη εἰς δισχίλους. Ἐξαιρετικὸν σύστημα δημοτικῆς παιδείας ἤδη ἐνεκαινίσθη, σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἐπήχθη, καθὼς καὶ πλήρης συγκοινωνία ταχυδρομικὴ, τηλεγραφικὴ καὶ τηλεφωνικὴ. Τὸ σύστημα τῆς διοχετεύσεως εἶνε κατὰ τὰς ἀρίστας μεθόδους τῆς νεωτέρας ὑγιεινῆς, καὶ τὸ ὑδραγωγεῖον εἶνε τέλειον, ὡς ἐπίσης ἡ παροχὴ τοῦ ἀεριοφώτου. Λαμπρὰ ὀργάνωσις κατηρτίσθη πρὸς ἐξασφάλισιν ἐργασίας εἰς πάντας, ὀργανώθησαν δὲ καὶ δημόσιαι ψυχαγωγίαι καὶ ἄλλαι κοινωνικαὶ δράσεις, ὥστε ἡ πρώτη ἀλσεόπολις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ, ὡς ὁ πυρὴν τοῦ συμπλέγματος τῶν μελλουσῶν ἀλσεόπολεων καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Ὡς καὶ ἄλλοτε

εἶπον, ἐλπίζομεν ὅτι τὸ σφαγεῖον δὲν μέλλει νὰ εἶνε γνώρισμα τῶν ἀλσεόπολεων, ὡς εἶνε ἤδη τῶν πόλεων τοῦ ἰσχύοντος πολιτισμοῦ.

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΑΣ.

Ἐπόμενοι εἰς τὸ καθιερωθὲν προηγούμενον νὰ δημοσιεύωμεν εἰς τὸ τέλος ἐκάστου τόμου ἐνίας τῶν ἐπιστολῶν ὡς λαμβάνομεν διηλεκτῶς, καὶ προσέτι ἐπιθυμοῦντες νὰ εὐχαριστήσωμεν πολλοὺς φίλους συμβουλευσάντας ἡμῖν τὴν δημοσίευσιν ταύτην, παραθέτομεν τὰς ἐπομένας ἐπιστολάς αἰτινες δὲν εἶνε κατ' ἐκλογὴν, ἀλλ' αἱ τυχοῦσαι ἐνώπιόν μας, ὅπως καὶ αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐν σελίδι 191 τοῦ πρώτου τόμου.

Ἀξιότιμε κύριε.—Σήμερον δι' ἐμὲ εἶνε χαρμόσυτος ἡμέρα διότι ἠτύχησα νὰ ἐγγράψω ὡς συνδρομητὰς τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Ἡ ΕΡΕΥΝΑ εἶνε ἡ κλεῖς δι' ἧς ἡ γενεὰ μας θὰ εἰσαχθῇ εἰς νέους ὀρίζοντας, ὀρίζοντας νοῦ καὶ ἀγάπης. Τρέμω μὴ ἀναγκασθῆτε νὰ τὴν παύσητε ἐλλείψει ἐπαρκῶν ὑποστηρίξεως, καὶ μοῦ εἶνε ὀδύνη ὡσάκις συλλογίζομαι ὅτι ἴσως νὰ μὴ ἔχουν ὅλοι οἱ συνδρομηταὶ σας τὸν αὐτὸν ζῆλον ὅστις διακαλεῖ ἐμὲ. Διὰ τὴν νὰ μὴ εὐρεθῶσι πέντε δέκα πλούσιοι, νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ μνημῖον τῆς ἐκδόσεως; Οἱ Ἕλληνες πάντοτε εἰς τὸ παρελθὸν ὑπεστήριξαν τὰ φῶτα, καὶ διὰ τῶν φώτων ἡ πατρίς μας ἔσχεν ὑπόστασιν. Τί ἔπαθον τώρα; Διὰ τὴν δὲν δίδουσι τὸ χρήμα τῶν εἰς τὸ διαφωτιστικώτατον καὶ πατριωτικώτατον ἔργον σας;
Johannesburg.
N. Γ.

Ἀξιότιμε κύριε.—Πόσας δὲν διῆλθον τερπνὰς, συγκινητικὰς ὄσον καὶ ὠφελίμους ὥρας ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ὑπερῶων ἀρθρῶν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, ἀφ' ὅτου ἐνεγράφημιν συνδρομητῆρια. Ἡσθάνθη ἀνάγκη νὰ σᾶς ἐκφράσω τοῦτο, αὐτὴ δὲ μόνη ἡ ἀνάγκη ἦν ἡσθάνθη ὅπως ἐκφράσω ὑμῖν τὴν θαυμασμόν μου, ἐγὼ παντελῶς ξένη, εἶνε ἐναργῆς ἀπόδειξις τῆς εὐεργεσίας ἣν παρέχετε εἰς ἐμὲ διὰ τῶν γραφομένων σας. Ἐἴσθε εὐτυχῆς δυνάμενος νὰ συντελήτε τόσῳ τελεσφόρῳ εἰς τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν τῆς Ἀνθρωπότητος, καὶ ἡμεῖς δὲ οὐχ ἦτομεν εὐδαιμόνες ἀναγινώσκοντες ὑμᾶς καὶ δεχόμενοι τοσαῦτα πολύτιμα παρ' ὑμῶν δῶρα.
Θεσσαλονίκη.
A. N. Σ.

Ἀξιότιμε κ. Δρακούλη.—Θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχῆ διότι μοι δίδεται εὐκαιρία νὰ γράψω πρὸς ἄνθρωπον οἷος ὑμεῖς. Ἐἴσθε ὁ ἰδανικὸς ἄνθρωπος ὃν μέχρι τοῦδε μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ μου ἐνόμιζον ὑπάρχοντα, διότι ἔχετε καὶ διαδίδετε τοιαύτας θέας, δαιμονίους ἀρχὰς καὶ ἰδέας. Ἀδυνατῶ νὰ παραστήσω πιστῶς τί ἡσθάνθη μελετήσας ἐν τεύχῳ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ὅπερ κατὰ θερμὴν προτροπὴν τοῦ φίλου μου κ. Γ. Χαλκιᾶ ἐδανείσθη παρὰ τοῦ συνδρομητοῦ σας κ. Α. Κράλλη. Ἐν τῇ μελέτῃ τῶν σελίδων σας εὗρον μυστηριώδη τινα ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν. Δι' ἰδέαι ἅς διατυπώνετε μεταρσινοῦσιν ὑπεράνω τοῦ βορβόρου τῆς κοινωνικῆς ὑποκρισίας καὶ ἀθλιότητος. Τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ θεωρῶ ὡς γέφυραν δι' ἧς ἀπὸ σαθρὸν κοινωνικὸν καθεστὸς μέλλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς καθεστὸς δικαιοσύνης καὶ ἀλβιότητος. Ἐνθέρμως εὐχομαι καὶ δέομαι ἵνα ὅσον τάχιστα κατανοηθῇ ὑπὸ τῶν δυναμένων νὰ ὑποστηρίξωσι χρηματικῶς, ἢ μεγάλη ὑπηρεσία ἢ ἡ ΕΡΕΥΝΑ παρέχει εἰς τὸ ἔθνος. Εὐχομαι καὶ δέομαι ἵνα γενναϊόφρων τις ὁμογενὴς ἀναλάβῃ τὴν ἰλικὴν εὐθύνην τοῦ μνημῖου τῆς ἐκδόσεως πρὸς ἀποτελεσματικώτερον καὶ ἀνετωτέρον ἐπίτευξιν τοῦ μεγάλου προορισμοῦ της. Ταῦτα ἐκινήθη νὰ σᾶς γράψω διότι θὰ ἡσθανόμην διαρκῆ ἀνησυχίαν εἶναι δὲν σᾶς ἀνεκοῖνον τὴν εὐτυχίαν μου ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Δὲν θὰ λείψω νὰ ἐγγράψω ἔστω καὶ ὀλίγους συνδρομητὰς.
Θεσσαλονίκη.
Γ. Γ. Ν.

Ἀξιότιμε κύριε.—Θαυμάζω τὰ πόθον σας καὶ τὰς προσπάθειάς ἄς καταβάλλετε πρὸς μεταρρύθμισιν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Μεγάλη ὄσον καὶ ἀπλή εἶνε ἡ ἀλήθεια ἣν τονίζετε: ὁ καλὸς χαρακτήρ τῶν πολιτῶν εἶπε ἡ βάσις τῆς εὐτυχίας καὶ ἰσχύος τοῦ ἔθνους. Ἐξ ὅσων ἀνέγνωσα ἀπὸ τὰ ὑφ' ὑμῶν δημοσιευθέντα, ἐθαύμασα τὴν καρδίαν σας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς στοχασμοὺς σας. Ἐπεθύμουν νὰ εὐρίσκετο εἰς πλούσιος ὁμογενῆς νὰ παρέξη εἰς ὑμᾶς ἰκανὰ ἔξοδα ἵνα ἐξακολουθήσητε τὸ ἔργον σας ἐν ἀνέσει, καὶ ἵνα στελλεται ἡ ΕΡΕΥΝΑ δωρεὰν εἰς τὰ κέντρα τῶν ἑλλήνων ὡς εἰς Συλλόγους, Ἀδελφότητας, Δημογεροντίας, καὶ λοιπὰ ἔθνικα ἰδρύματα ἵνα γέυνται ὅλοι τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας σας. Ἐγνώρισα τὸν ἀγγλικὸν λαὸν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ χαρακτήρ τῶν ἀγγλῶν εἶνε ἀνώτερος ὅλων τῶν ἄλλων ἔθνων, καὶ ἐν πολλοῖς ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων. Ἐπιούτοις ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν καὶ οἱ ἀγγλοὶ ἦσαν ἄνευ χαρακτήρος, ἀσυνείδητοι καὶ κακοήθεις. Τίς ἀνεμόρφωσεν αὐτούς; Μόνον ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσόφων. Οὐδὲν ἔθνος δύναται νὰ γίνη μέγα ἂν δὲν ἐνστερνισθῇ τὰ διδάγματα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ἡ εὐχή μου εἶνε νὰ πεισθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος νὰ ἐνστερνισθῇ τὰ διδάγματα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Washington Ἀμερικῆς. Π. Δ.

Ἀξιότιμε κύριε Δρακοῦλη.—Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ ἐν Θέρμῳ κάλλιστος φίλος μου κ. Δ. Λουκόπουλος μοι συνέστησε θερμῶς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ δούς μοι ἅμα τεύχη τινὰ αὐτῆς πρὸς ἀνάγνωσιν. Ὁμολογῶ ὅτι ἔμεινα κατενθουσιασμένος καὶ ἔσπευσα νὰ ἐγγραφῶ συνδρομητῆς ἐγγράφους προσέτι καὶ ἐνίοις ἄλλοις. Ἡδὴ σπεύδω νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὸν θαυμασμόν μου καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ὁ ζῆλος τοῦ εἰρημένου φίλου μου, ὅστις μετεδόθη καὶ ἐμέ, εἶνε τοιοῦτος ὥστε πιστεύω ὅτι ἂν πάντες οἱ συνδρομηταὶ σας ἐμφοροῦνται ὁμοίου ζήλου, τὸ ἐμβριθέστατον περιοδικόν σας θὰ διαδοθῇ εὐρύτατα ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ὠφελείᾳ τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἑλλήνων ἀτομικῶς.

Ἀγρίνιον.

Γ. Σ.

Σεβαστὴ καὶ ἀγαπητὴ κύριε.—Ἀισθάνομαι σεβασμὸν καὶ ἀγάπην πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ, διότι βλέπω ὅτι ζητεῖτε ὅπως ἐξαγγέλλετε τὰς ζώσας ἐκεῖνας ἰδέας αἰτίνας πρυτανεύουσαι ἀναγεννώσι τὸν κόσμον. Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἔτους ἕνας χαιρετισμὸς δι' ὑμᾶς καὶ τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ μοῦ ἔρχεται κατὰ νοῦν, ὁ χαιρετισμὸς ἐκεῖνος τοῦ St. Simon: "Monsieur, vous avez de grandes choses à faire,"

Κωνσταντινούπολις.

Κ. Μ.

Φίλε κ. Πλάτων.—Μοῦ κινεῖ ἐξαιρετικῶς τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὕφος—ὡς καὶ ἄλλοτε ἔγραφον ὑμῖν—μεθ' οὗ ἀνερευνῶνται αἱ μεγάλαὶ κοινωνικαὶ ἀλήθειαι εἰς τὰς σελίδας τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Διεξερχόμενος τὰ ἄρθρα τῆς αἰσθάνομαι μεταρσίωσιν ἀπὸ τὸ βορβορώδες ἔδαφος τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος, ἐν ᾧ διαγωνίζονται τὸ ψεῦδος πρὸς τὴν πλεονεξίαν, τὸ ἔγκλημα πρὸς τὴν ἀποκτῆνωσιν. Ἐν τῇ εἰκόνι τῇ δημοσιευομένῃ εἰς τὸ ἔννατον τεύχος βλέπω ὑμᾶς παραδίδοντα ἀμφοτέραις χερσὶ τὸν τόμον τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως ὡσεὶ Διαθήκη. Τοιαύτη ὄντως εἶνε. Εἶθε τὸ περιεχόμενον τῆς νὰ κάμῃ τὴν δέουσαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διανοίας του ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φυλῆς μας, ἥτις καθὼς καὶ αὐτὸς εἶπε "ἔχει μεγάλην ἀποστολήν."

Ἀνδρίτσαινα.

Π. Δ. Τ.

Ἀξιότιμε κύριε Δρακοῦλη.—Ἡ ΕΡΕΥΝΑ εἶνε φῶς. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τευχῶν τινῶν αὐτῆς ἐφαντάσθη τὸν ἑαυτὸν μου εὐρισκόμενον τέως ἐντὸς σκοτεινωτάτης εἰρηκτῆς, καὶ διὰ μᾶς ἰδόντα ἀκτίνα φωτὸς εἰσπερχομένην καὶ τὰ τεῖχη τῆς εἰρηκτῆς μου καταρρέοντα. Ἰθάκη.

Δ. Α. Δ.

Ἀξιότιμε φίλε.—Ἡ πνευματικὴ πτωχεία ἥτις μαστίζει ἡμᾶς τοὺς ἑλληνας, ἐμποδίζει τὴν δέουσαν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου σας καὶ τὴν κατανόησιν τῆς παμμεγίστης ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς ὠφελείας ἣν θὰ ἠδύνατο τὸ γένος νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ αἰσθάνομαι ἰσχυρὰν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἣν ἤσκησεν ἐπ' ἐμοῦ ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς ἡ ΕΡΕΥΝΑ καὶ εἶμαι διὰ τοῦτο πρὸς ὑμᾶς λίαν εὐγνώμων. Βόλος.

Γ. Α.

Ἀξιότιμε φίλε.—Ἡ χαρὰ μου ἐπὶ τῇ λήψει τοῦ Α' τόμου τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ὑπῆρξε μεγάλη, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ὠφελείας ἥτις θὰ προκύψῃ ἐμοὶ τε καὶ τῷ συλλόγῳ "Ἀλληλοβοήθεια" σκοποῦντι νὰ κάμῃ ἀναγνώσματα ἐξ αὐτῆς εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μελῶν, ἐμοὶ δὲ ἔλαχεν ὁ κλῆρος πρὸς τοῦτο. Λυποῦμαι καιρίως μανθάνων ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ὅτι δὲν δίδεται ὑμῖν ἐπαρκῆς χρηματικὴ ὑποστήριξις πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου σας. Τὸ ἔργον σας εἶνε ἡ μόνη σωτηρία διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ἄλλως πλὴν ὑμῶν νὰ διεξαγάγῃ αὐτό.

Φιλιππούπολις.

Ν. Γ. Γ.

Ἀγαπητὴ μοι—Κατόπιν μακρᾶς ἀπουσίας ἐπισκέφθη τὸν παρελθόντα Ἰούνιον τὴν γενέτειραν νῆσον μας. Περιττὸν νὰ εἴπω εἰς σᾶς ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς μυχίους πόθους μου ἅμα ἐπίτησα τὸ ἰθακήσιον ἔδαφος ἦτο νὰ σαλπίσω καὶ βροντοφωνήσω τὰ θεία καὶ ἀνθρωπιστικὰ διδάγματα τῆς ἀγαπητῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, καὶ νὰ συγχαρῶ τὴν Ἰθάκην ὅτι ἐν τέκνον αὐτῆς τάσσεται μεταξὺ τῶν μεγάλων ὑπερμάχων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι διεξάγει γιγάντιον ἔργον ἀφορῶν εἰς τὴν διάπλασιν χαρακτήρων ὧν ἄνευ ἐλπίς ἐθνικῆς σωτηρίας οὐδεμία ὑπάρχει.

Ἐμπλεως ὧν τῶν ἐντυπώσεων τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἔμεινα ἐμβρόντητος ἡμέραν τινα ἰδὼν ἔναντι τοῦ κεντρικοῦ καφενείου δημοτικῶν σφαιγείων ὑποῦ ἐσύροντο καὶ ἐσφάζοντο μὲ τὴν συνήθη ἀπανθρωπίαν τράγοι καὶ ἀμυῖ. Φρίκη μὲ κατέλαβε ὅταν εἶδον τὰ ἀπαίσια πλῆγματα τῶν μαχαιρῶν καὶ ἤκουσα τὰς σπαρακτικὰς οἰμωγὰς τῶν ἀθῶων θυμάτων. Ὡ τῆς ἐπαράτου κρεοφαγίας! Ἀλλὰ καὶ ἑτέραν τινα ἐντύπωσιν μοι πρέπει νὰ σᾶς ἀνακοινώσω. Πρωῖνός τις περίπατος μὲ ἤγαγεν εἰς τὸ Νέον Νεκροταφεῖον. Ἐκεῖ ἔστην οἰκτεῖρας τὴν μεταιοφροσύνην, τὸν ἐγῶισμόν, τὴν αἰησιν καὶ τὴν ἀμάθειαν τῶν θνητῶν οἴτινες καὶ μέχρις ἐκεῖ ἐξακολουθοῦσι νὰ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των διὰ ἐγέρσεως πλουσιῶν τάφων καὶ τύμβων. Αὐτὴ ἡ διάκρισις μεταξὺ πτωχῶν καὶ πλουσιῶν ἐκδηλονομένη διὰ τῆς δαπανηρότητος τοῦ τάφου μὲ ἐκίνησεν εἰς γέλωτα, καὶ στρέψας τὰ νῦτα ἐβάδισα ἀναμείσον τῶν γραφικῶν τοπειῶν τῆς ὠραίας νῆσου μας, ἀπολαύσας τὴν γλυκεῖαν αἴραν τῆς πρωΐας καὶ τὴν θαλερότητα τῶν δένδρων ὅχι ἀλεγώτερον ἢ ὅσον θὰ ἀπελάμβανε τὰ ἀγαθὰ ταῦτα οἰσοδῆποτε ἑκατομμυριοῦχος. Σῦρος.

Δ. Ν. Β.

Ἀξιότιμε κύριε.—Εἶμαι πλήρης ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸ ἔργον σας καὶ λίαν εὐελπίς περὶ τῆς εὐδοξίσεως τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ὥστε νὰ γίνη μηνιαῖον περιοδικόν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ σπεύδω νὰ βοηθήσω τὸν ἀγῶνα σας ἐσωκλείων τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς μου δι' ἐν ἔτος. Διεξάγετε δύσκολον ἀγῶνα καὶ εὐχομαι νὰ τύχητε τῆς δεούσης χρηματικῆς ὑποστηρίξεως, χάριν τοῦ θριάμβου τοῦ γένους μας. Cheyenne τῆς Ἀμερικῆς.

Μ. Ν. Α.

Ἀξιότιμε κ. Δρακοῦλη.—Τοῦ ὑπερόχου περιοδικοῦ σας διετέλεσα τακτικὴ ἀναγνώστρια ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν μου, καὶ σᾶς ὀφείλω φόρον εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν ἣν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ψυχῆς μου ἡ μελέτη τῶν ἄρθρων σας. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς συγχαρῶ ἐγκαρδίως διὰ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς ἄς μετὰ τῆς ἀναπτύξεως, καὶ νὰ εἴπω ὅτι θὰ σεμνίζομαι πάντοτε τασσομένη μεταξὺ τῶν συνδρομητῶν σας καὶ τῶν ἐνθερμότερων θαυμαστῶν σας.

Θεσσαλονίκη.

Π. Ι. Χ.

Ἀξιότιμε κύριε Δρακούλη.—Ὁ ἀγών σας εἶνε ἱερός, ἢ δὲ ἐμπνεομένη διὰ τοῦ ὄργανου ὑμῶν ἐλπίς εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας τῶν ἀναγνώστων του, εἶνε ἀνεκλάλητος.

Chicago τῆς Ἀμερικῆς.

Γ. Κ.

Φίλτατέ μοι κ. Π. Δρακούλη.—Ἡ ΕΡΕΥΝΑ, εἶνε περιοδικὸν ἀνόμιον πρὸς πᾶν ἄλλο ἐκδιδόμενον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἡ αἴγλη τῆς καὶ ἡ ἐμπνευσις τῆς εἶνε τι ὑπερπρότην φορὰν ἐν ταῖς ἡμέραις μας χαιρετίζει τὸν ἄνθρωπον. Ἡ φωνὴ τῆς ἤχει εἰς τὰ ὦτα μου ὡσεὶ ἡ φωνὴ τῆς Γλαυκώπιδος πρὸς τὸ μικρῶς βαδίζον γένος μας. Ἀδριανούπολις.

Π. Χ.

Ἀξιότιμε κ. Π. Δρακούλη.—Ἐύχομαι διαβέρωμας ἵνα τὸ ἐξαισιον περιοδικὸν σας εὖρη πολλοὺς συνδρομητὰς διὰ τὴν δύνηθ' ἢ ἐκδίδεται κατὰ μῆνα καὶ ἐπιτελῆ ἀποτελεσματικώτερον τὸν εὐδαιμονικὸν προορισμὸν του. Κύπρος.

Γ. Γ. Α.

Φίλε κύριε Δρακούλη.—Εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ πολλὰς ὀφείλομεν χάριτας καὶ ἐναινεύζαμεν εὐέλπιδες εἰς τὸ θαυμάσιον ἐκπαιδευτικὸν αὐτῆς ἔργον. Ἐξ αὐτῆς θὰ ἐμπνευσθῆ ὁ προσδοκώμενος ἱερός λόγος ὅστις θὰ ἐξεγείρῃ τὴν ληθαργούσαν κοινωνίαν μας. Ἐμμεθα εὐτυχεῖς συνδεόμενοι μεθ' ὑμῶν διὰ τοῦ περιοδικοῦ σας. Λεοντόριον.

Ι. Μ.

Φίλε κύριε Δρακούλη.—Παρακολουθοῦσα τὰ γραφόμενα ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ, πάντοτε μὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ἔχω τὸν εὐκρινέστερον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰ ἰδανικά σας. Εἶνε ἰδανικά ἅτινα ἰθύνουσι καὶ ἡμᾶς ἀφ' ἧς πρῶτον ἐλάτρευσα τὸν Σέλλεϋ. Πόσῳ ἀτυχῆς ὀπῆρα μὴ ἰδοῦσα ὑμᾶς ἐσχάτως ἐπισκεφθέντα τὰς Ἀθήνας! Ὅθ' οὐκ ἔλεγον ὅτι αἰσθάνομαι ὅσον καὶ σεῖς μὲ πόνον, τὴν μεγάλην ἠθικὴν κατὰπτωσιν τοῦ ἔθνους μας, καὶ ὅτι διακεντηθεῖσα ὑπὸ τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ διακαλομαι ὑπὸ ἐνδὸς παρισχύρου πάθου πῶς νὰ δυνηθῶ ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον νὰ συντελέσω εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ψυχικοῦ ἐπιπέδου τῆς πατρίδος μας. Λέγω ψυχικὸν διότι ἡ ψυχὴ ἀκριβῶς τοῦ νεωτέρου Ἑλληνοῦ εἶνε ἥτις πάσχει. Διὰ τοῦτο ἀγομαι ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἢν τὸσφ ἐναργῶς διεξηγῆ ἡ ΕΡΕΥΝΑ ὅτι μόνον ἀπὸ τῆς διδασκασίας ἀρτίας ἑλληνίδος δύναται τὸ γένος μας νὰ ἐλπίσῃ ἀνύψωσιν. Γυναῖκες μὲ ἰδανικά ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουν (ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχουν ἄνδρες) καὶ οἷον μέγα ἔργον θὰ ἦτο εἶναι αἱ ὀλίγαι αὐταὶ γυναῖκες ἠνοῦτο ὅπως ἀποτελέσωσι πυρῆνα πανελληνίου δεσμοῦ ἐκ γυναικῶν ὄντων μὲ τὸν ἥλιον ἐκείνον οὐ μόνον ἡ καρδία ἀφυκνισθείσης γυναικὸς εἶνε ἐπιδεικτικῆ. Εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ σκοποῦ τούτου θὰ ἐπιδοθῶ ὅλη καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀρωγὴν σας.

Ἀθήναι.

Α. Δ. Θ.

Ἀγαπητὴ κύριε.—Πρὸς ὑμᾶς ἀποτεινομαι τὸν μόνον Ἕλληνα κήρυκα τοῦ εὐαγγελίου τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης τῶν λαῶν, τὸν μόνον ὅστις ἐν Ἑλλάδι ἔψωσε φωνὴν κατὰ τοῦ τυφλοῦ πατριωτισμοῦ—τῆς πηγῆς ταύτης τοῦ ἀλληλεθνῶς μίσους, καὶ ἀποτεινομαι πρὸς ὑμᾶς ὡς συντάκτην τοῦ μοναδικοῦ περιοδικοῦ οὗ πᾶσα φράσις εἰσάγει εἰς ὑπερτέρους κόσμους διανοήσεως. Καὶ ὁ σκοπὸς δι' ἃν ἀποτεινομαι πρὸς ὑμᾶς εἶνε νὰ συνηγορήσω θερμῶς ὑπὲρ ἰδέας ἥτις ἀπορρέει ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Σκέπτομαι ὅτι ἡδύνατο νὰ συνηγορηθῆ ἐν Παρισίοις ἢ ἐν Λονδίνοις μία διεθνὴς συνέλευσις ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων ἐθνικότητων τῆς Ἀνατολῆς, ἀνδρῶν ἐμφερομένων τοῦ νέου πνεύματος καὶ ἐχόντων ὡς ἰδεώδες τὸ νέον κοινωνικὸν καθεστὸς τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ἐκ τῆς συνελεύσεως ταύτης θὰ προέκυπτε Χύνδεσμος σκοπὸν ἔχων τὴν συνδιαλλαγὴν καὶ συναδέλφωσιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν μεταξὺ αὐτῶν διάδοσιν τοῦ νεωτέρου φωτὸς καὶ τὴν συνηγορίαν τῆς Μεγάλης ἐκείνης Ἰδέας ἥτις συνεπάγεται Ἰδρυσιν Δημοκρατικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν ἐθνῶν ἅτινα οἰκοῦσι τὸν Αἴμον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τοιαύτη ἐνέργεια ἢν ὑποδεικνύω θὰ συνετέλει εἰς ἐξουδετέρωσιν τοῦ φυλετικοῦ μίσους ὅπερ διηνεκῶς ὑποδαυλίζουσι πολλὰ καὶ πικρὰ ἰδιοτελεῖς ἐνέργειαι ἀποβλέπουσαι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἀλληλομισουμένων φυλῶν, καὶ ὑποτρεφόμεναι ὑπὸ τῆς πανούργου δικλωματίας τῶν πλουτοκρατικῶν κυβερνήσεων. Ἀπαξ ἢ συνέλευσις ἢν ὑποδεικνύω ἔθετε τὰς βάσεις καὶ ἐθέσκιζε τοὺς ὅρους τῆς προσηκούσης ἐνεργείας, ἀπόστολοι καὶ κήρυκες τῆς εἰρήνης καὶ ἀλληλεγγύης θὰ ἐξαεστοῦσαν εἰς πᾶσαν πόλιν τῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ περιοδικὰ ὡς ἡ ΕΡΕΥΝΑ θὰ ἔιδιδον τὸν τόνον εἰς τὰς ἐμπνεύσεις των.

Ῥοστέβιον.

Δ. Χ.

Ἀξιότιμε φίλε.—Ἐσωκλειστῶς λαμβάνετε καὶ ἐφέτος τὸν συνηθῆ κατάλογον συνδρομητῶν. Λυκοῦμαι ὅτι δὲν εἶνε δεκαπλάσιοι τὸν ἀριθμὸν, ὡς βεβαίως ἠδύνατο νὰ εἶνε διότι ὄχι μόνον οἱ ἐγγραφόμενοι ὡς συνδρομηταί, ἀλλὰ καὶ κλειστοὶ ἄλλοι ἐνταῖθα ἀναγινώσκουσι τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ἀπλήστως καίτοι ὄχι οὐκοῦν νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί. Περίεργος ὅπως ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἑλλήνων! Ὅκοῦνσι νὰ συντελώσιν ἕκαστος τὸ ἐπ' αὐτῶ ἵνα παρέχεται αὐτοῖς ἐκεῖνο ἀκριβῶς ὅπερ ποθοῦσι σφόδρα! Σπάρτη. Γ. Σ. Τ.

Ἐυτίμη κύριε.—Ἐσχάτως ἀνέγνωσα τέσσαρα τῶν τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ ἔσπευσα νὰ προμηθευθῶ ὅλα τὰ ἄλλα ἵνα τὰ μελετήσω καὶ σχηματίσω πλήρη ἰδέαν τοῦ ἔργου σας. Ἡ μελέτη αὐτῆ μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ ἔργον σας εἶνε ἀξίας ἀνεκτιμήτου, καὶ ὅτι ἡ ΕΡΕΥΝΑ ἀποτελεῖ σταθμὸν λίαν φαεινὸν ἐν τῇ πνευματικῇ πορείᾳ τοῦ ἔθνους. Τὸ κυριώτερον πλεονέκτημα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ εἶνε ἡ πειθὴ μεθ' ἧς ἀναπτύσσει τὰ ἀνθρωπιστικὰ διδάγματα καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις ἢν παρέχει εἰς τὸν λογικὸν ἄνθρωπον χειραγωγούσα καὶ βοηθοῦσα αὐτὸν νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν ἀρχὰς καὶ ποιότησεις ἐφ' ὧν νὰ βαδίσῃ ὑψηλὰ καὶ ἀνεξάρτητος. Ἡ ΕΡΕΥΝΑ εἶνε ζωτικὴ ἀνάγκη τοῦ ἔθνους καὶ ὡς τοιαύτη ἀναποδρόστως ἔσται βάσισ ἢ βράδιον ὁ γνώμων τῶν σκεπτομένων. Ἐμμεθὶ δὲ ὅστις ἐκλήθητε εἰς θεραπείαν τοῦ ὑψηλοῦ ἀνάγκη εἰμὶ βέβαιος ὅτι θὰ ἐγκατεστήσῃτε. Εἶνε τῶντι πολλὸν λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐδόθη ἡμῖν μέχρι τοῦδε ἡ δέουσα χρηματικὴ ὑποστήριξις ὅπως ἐκδίδῃτε τὸ περιοδικὸν κατὰ μῆνα. Ἡ ΕΡΕΥΝΑ θὰ ἦτο ἀποτελεσματικώτερα ἐμφανιζομένη συχνότερα. Ὀδησός.

Κ. Σ. Δ.

Ἀξιότιμη κ. Δρακούλη.—Ἀναγνοὺς τὰ μέχρι τοῦδε τεύχη τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ἴσταμαι ἐννεὸς καὶ κατάπληκτος, οὐκ ἔχω τὸ λέγω ἐκ τῶν μυχιαιτέρων τῆς καρδίας μου, ὅτι εὐρίσκειται εἰς ἑλληνὸν ὀμιλῶν παρησιαζόμενος μετὰ τὴν σημαίαν τῆς ἀληθείας κηρύττων τὸ μέγα κήρυγμα τῆς αὐτοπεποιθήσεως καὶ ἀποδομητοσύνης τοῦ ἀτόμου. Ἀπεκαλύφθη πρὸς τῶν ἀληθειῶν σας! Εἰμὶ φιλαναγνώστης, ἀλλ' ὅτι μέχρι τοῦδε ἑλληνικὸν ἀνέγνων δὲν ἴσχυσε νὰ δόσῃ εἰς τὴν πεινώσαν ψυχὴν μου τὸν ποθοῦμενον ἄρτον. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ πολυτίμου περιοδικοῦ σας μὲ τρέφει καὶ μὲ ἱκανοποιεῖ. Αἰσθάνομαι ἤδη ὅτι πλέω μὲ οὐρίον ἔχων ὡς ὀδηγὸν τὸν ἀστὴρα τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ. Εἶνε μέγα κρίμα ὅτι ἡ ΕΡΕΥΝΑ δὲν ἔχει εὐρείαν κυκλοφορίαν· εἶνε μέγα κρίμα ὅτι ἡ μεγάλη ὀμὰς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἀγνοεῖ τὸ ἀνεκτίμητον εὐαγγελίον σας. Ἄν ἡ Ἑλλάς εἶχε κυβέρνησιν, ὁ κυβερνήτης τῆς δὲν θὰ εὐρίσκετο ὕπνον καὶ ἡσυχίαν μέχρις οὗ χρησιμοποίησιν ὑπὲρ τοῦ γένους τὸν θησαυρὸν ἢν ἐγκλείει ἡ ΕΡΕΥΝΑ, καὶ ἐξασφάλισιν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως καὶ εὐρυτέρας κυκλοφορίας τοιαύτου περιοδικοῦ. Ἄν οἱ ταλαντοῦχοι Ἕλληνες εἶχον νοῦν καὶ καρδίαν θὰ ἐμερίμων ἵνα δαπάναις αὐτῶν πᾶς ἑλληνὸν ἐφοδιασθῆ μετὰ τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ ὡς ἐγκόλιον. Αἱ σκέψεις αὐταὶ μὲ ἠλέκτρισαν, καὶ ἡσθάνθη τὸ ἄλγος ἀνθρώπου ὅστις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σώσῃ, ἀλλ' εἰς τὸν δὲν δίδεται τὸ μέσον νὰ προσπειλάσῃ τοὺς χρῆζοντας σωτηρίας.

Κεφαλόβρυσον.

Δ. Δ.

Ἀξιότιμη κ. Δρακούλη.—Θαυμαστής ὢν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ διὰ τὴν δύναμιν καὶ σαφήνειαν μεθ' ἧς διαδίδει εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον τὰς σωτηριώδεις φιλοσοφικὰς, κοινωνικὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς ἰδέας καὶ ἀρχὰς, κατέβαλον προσπάθειαν, καὶ θὰ καταβάλλω ἔτι μείζονα, ὅση μοι δύναμις, νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ περιοδικὸν σας ὑπὸ ὡς οἷον τε εὐρυτέρου κύκλου ἀνθρώπων. Πιστεύω ἀδιστακτικῶς ὅτι ἂν εὐρέως διαδοθῶσι καὶ ἐπικρατήσωσι καὶ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ ἀρχαὶ σας, ἰδίως τὸ ἐκπαιδευτικὸν ὑμῶν σύστημα, ὅλον τὸ ἔθνος μας θὰ ὀδηγηθῆ, καὶ ἀτομικῶς καὶ συλλήβδην εἰς τὴν ἀληθῆ πρόοδον καὶ τὴν προγονικὴν ἀρετὴν καὶ θὰ ἀναλάβῃ ἀπαξ ἔτι τὴν πρωτοπορίαν ἐν τῇ πολιτισμῷ. Ἐμβάδω ὑμῖν διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς φράγκα 64. Βόλος.

Β. Γ. Σ.

Ἀξιότιμη κύριε Δρακούλη.—Μετ' ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ μετὰ βαθύτατον ἐνδιαφέροντος ἐμελέτησα τὰ τεύχη τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ καὶ εἶνε μεγάλη ἡ χαρὰ μου ὅτι διὰ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τῆς εἰσῆλθον εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐσωτερικοῦ μου, εἶδον τὴν ἰδιοσυστασίαν μου, τὰ ἠθικά μου ἐπιπλα, τὴν ποιότητα αὐτῶν, εἰς ποίαν βαθμίδα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εὐρίσκομαι, πόσον ἀπέχω, τὰς ἐλλείψεις μου, δηλαδὴ ἐγνωρίσα αὐτὸς ἑμαυτόν. Ἐχων ὀρθοκείαν τὴν ἀλήθειαν καὶ πατρίδα τὴν δικαιοσύνην θὰ θεωρῶ προνήμιόν μου νὰ ἐργάζομαι πρὸς διάδοσιν τῆς πολυτίμου ΕΡΕΥΝΗΣ. Σήμερον οὐκ ἀπαστέλλω τὸ τίμημα δώδεκα ἐγγραφῶν. Κόρινθον.

Ι. Σ. Δ.